

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů

Katedra botaniky a fyziologie rostlin

**Fakulta agrobiologie,
potravinových a přírodních zdrojů**

**Dokumentace, komparace a medializace Naučné stezky
Bohumila Hrabala a Pohádkové stezky v Malé Úpě**

Diplomová práce

Autor práce: Bc. Eva Bartošová

Obor studia: Rozvoj venkovského prostoru

Vedoucí práce: RNDr. Milan Skalický, Ph. D.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci „Dokumentace, komparace a medializace Naučné stezky Bohumila Hrabala a Pohádkové stezky v Malé Úpě" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 14. 4. 2022

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala především vedoucímu mé diplomové práce, panu RNDr. Milanu Skalickému, Ph. D., bez jehož odborného vedení a vstřícného přístupu by tato práce nevznikla. Dále bych ráda poděkovala své rodině a svému manželovi za podporu, kterou mi projevili a také za svatou trpělivost, kterou se mnou při tvorbě této práce měli.

Dokumentace, komparace a medializace Naučné stezky Bohumila Hrabala a Pohádkové stezky v Malé Úpě

Souhrn

Naučná stezka Bohumila Hrabala je nenáročná trasa, seznamující návštěvníky s životem v lesním komplexu Kersko a s historií této zájmové lokality. Jedná se o nenáročný terén rovinatého Polabí v katastrálním území obce Hradištko – Kersko, která leží v okrese Nymburk. Pohádková stezka v Malé Úpě je stezka zaměřena na rodiny s dětmi v obci, která se nachází na hranicích s Polskem. Jedná se o horskou oblast Krkonoš a celé její území leží v Krkonošském národním parku.

Naučná stezka Bohumila Hrabala je dlouhá zhruba 14 kilometrů a má okružní charakter. Na trase naučné stezky se nachází celkem 13 zastavení a jsou strategicky umístěna v blízkosti atraktivních lokalit, občerstvovacích zařízení a zastávek veřejné hromadné dopravy. Na zastaveních stezky jsou umístěny informační panely, které je seznamují s historií zájmové lokality a zároveň se zajímavými zástupci fauny a flóry, kteří se v zájmové lokalitě přirozeně vyskytují.

Pohádková stezka v Malé Úpě je oproti naučné stezce v Polabí delší a má hruba 17 kilometrů, na kterých je umístěno 10 zastavení. Vzhledem ke své délce a náročnosti terénu je autorkami stezky doporučeno rozdělení celé trasy do kratších okruhů. Stezka seznamuje návštěvníky s pohádkami paní Marie Kubátové.

Cílem diplomové práce bylo zdokumentovat trasy obou stezek a na základě toho srovnat stezky, která se svou polohou i zaměřením poměrně dost odlišují. V návaznosti na komparaci zároveň zjistit, jak se ke stezkám, jejich provozu a medializaci, staví vedení obcí, ve kterých se stezky nacházejí. V rámci těchto cílů případně práci doplnit o návrh možného zlepšení.

V první části práce, kterou je literární rešerše, se práce zabývá problematikou naučných stezek v České republice a částečně i v zahraničí. Dále pak dochází k seznámení s oběma uvedenými stezkami a oblastmi, ve kterých se stezky nacházejí. Pro celkovou komplexnost informací se v literární rešerši nachází i uvedení do problematiky zvláště chráněných území, přesněji informace k územím v rámci NATURA 2000 a Krkonošského národního parku.

V praktické části je realizováno dotazníkové šetření ve čtyřech termínech na obou stezkách. Dotazníkové šetření je složeno z 20 otázek a je zcela anonymní. Autor získal informace pro svůj výzkum od 187 respondentů v rámci Naučné stezky Bohumila Hrabala a 240 respondentů v rámci Pohádkové stezky v Malé Úpě. Na základě výsledků výzkumu došlo

k potvrzení tří stanovených hypotéz, z čehož dvě potvrzují spokojenost návštěvníků se stezkami a jedna potvrzuje, že zlepšení medializace stezek by přilákalo více návštěvníků. Druhým výzkumem byl řízený rozhovor se starosty obcí a s bývalou místostarostkou jedné z obcí. Rozhovor se skládal z 10 otázek, zaměřených na alokaci finančních zdrojů obce, na vznik stezky a současný zájem o stezku. Tyto rozhovory potvrdily hypotézu, že se obec dostatečně podílí na fungování a rozvoji stezek, pouze u jedné z obcí, kterou byla Malá Úpa. Angažovanost obce Hradištko – Kersko by z pohledu autorky měla být větší. V rámci lepší medializace autorka založila a z počátku spravovala účet Naučné stezky Bohumila Hrabala na sociální síti. Následně jej předala ke správě vedení obce.

Klíčová slova: naučná stezka, dokumentace, turistika, medializace

Documentation, comparison and media coverage of the Bohumil Hrabal Nature Trail and the Fairytale Trail in Malá Úpa

Summary

The Bohumil Hrabal Nature Trail is an easy trail that introduces visitors to life in the Kersko forest complex and the history of this area of interest. It is an undemanding terrain of the flat Polabí region in the cadastral territory of the village of Hradištko – Kersko, which lies in the Nymburk district. The fairy-tale trail in Malá Úpa is a trail aimed at families with children in the village, which is located on the border with Poland. It is a mountain area of the Krkonoše Mountains and its entire territory lies in the Krkonoše National Park.

The Bohumil Hrabal Nature Trail is approximately 14 kilometres long and has a circular character. There are a total of 13 stops along the trail and they are strategically located near attractive locations, refreshment facilities and public transport stops. Information panels are placed at the stops along the trail to provide information about the history of the site of interest and the interesting fauna and flora that occur naturally in the site of interest.

The fairy-tale trail in Malá Úpa is longer than the nature trail in Polabí and is roughly 17 kilometres long with 10 stops. Due to its length and the difficulty of the terrain, the authors of the trail recommend dividing the entire route into shorter circuits. The trail introduces visitors to the fairy tales of Mrs. Marie Kubátová.

The aim of the thesis was to document the routes of both trails and on this basis to compare the trails, which differ quite a lot in their location and focus. In connection with the comparison, it was also possible to find out how the management of the municipalities where the trails are located approach the trails, their operation and media coverage. Within the framework of these objectives, the work can be supplemented with a proposal for possible improvements.

In the first part of the thesis, which is a literature search, the thesis deals with the issue of nature trails in the Czech Republic and partly abroad. It then goes on to introduce the two trails and the areas in which they are located. For the overall complexity of the information, the literature search also includes an introduction to the issue of specially protected areas, more precisely information on the areas within NATURA 2000 and the Krkonoše National Park.

In the practical part, a questionnaire survey is carried out in four dates on both trails. The questionnaire survey consists of 20 questions and is completely anonymous. The author

obtained information for his research from 187 respondents within the Bohumil Hrabal Nature Trail and 240 respondents within the Fairytale Trail in Malá Úpa. Based on the results of the research, three hypotheses were confirmed, two of which confirm visitor satisfaction with the trails and one confirms that improving the media coverage of the trails would attract more visitors. The second research was a guided interview with the mayors of the villages and a former deputy mayor of one of the villages. The interview consisted of 10 questions, focusing on the allocation of financial resources of the municipality, the creation of the trail and the current interest in the trail. These interviews confirmed the hypothesis that the municipality is sufficiently involved in the functioning and development of the trails, only for one of the municipalities, which was Malá Úpa. In the author's view, the involvement of the municipality Hradištko – Kersko should be greater. As part of better media coverage, the author established and initially managed the social network account of the Bohumil Hrabal Nature Trail. Subsequently, she handed it over to the management of the municipality.

Keywords: nature trail, documentation, tourism, media

Obsah

1 Úvod	10
2 Vědecká hypotéza a cíle práce.....	11
3 Literární rešerše	12
3.1 Naučné stezky.....	12
3.1.1 Historie	16
3.1.2 Značení	17
3.1.3 Rozdělení naučných stezek.....	17
3.1.4 Naučné stezky v zahraničí	20
3.2 Naučná stezka Bohumila Hrabala	21
3.2.1 Geografické poměry.....	23
3.2.2 Historie obce Hradištko – Kersko.....	24
3.2.3 Natura 2000	24
3.3 Pohádková stezka v Malé Úpě	27
3.3.1 Geografické poměry.....	29
3.3.2 Historie obce Malá Úpa.....	30
3.3.3 Krkonošský národní park	31
4 Metodika	35
4.1 Terénní průzkum	35
4.2 Dotazníkové šetření.....	35
4.3 Rozhovory.....	36
5 Výsledky	37
5.1 Výsledky dotazníkového šetření	37
5.1.1 Naučná stezka Bohumila Hrabala v Kersku	37
5.1.2 Pohádková stezka v Malé Úpě.....	42

5.1.3	Grafické znázornění komparace dotazníkových šetření.....	46
5.2	Rozhovory se starosty obcí.....	56
5.2.1	Starosta obce Malá Úpa.....	56
5.2.2	Starosta obce Hradištko – Kersko.....	57
5.2.3	Bývalá místostarostka obce Hradištko – Kersko	58
6	Diskuze	60
6.1	Diskuze – Naučná stezka Bohumila Hrabala	60
6.2	Diskuze – Pohádková stezka Malá Úpa.....	61
7	Závěr	63
8	Literatura.....	65
8.1	Literární zdroje.....	65
8.2	Internetové zdroje	68
8.3	Zdroje obrázků.....	68
9	Samostatné přílohy	I

1 Úvod

Naučné stezky v současné společnosti nesou velký potenciál v přilákání lidí do přírody a zároveň s sebou přinášejí šanci na zlepšení informovanosti laické veřejnosti v oblastech biodiverzity fauny a flóry a historie daného prostředí.

Diplomová práce autorky se zabývá dokumentací a komparací dvou stezek ve zcela odlišných geografických územích. Obě obce spojuje venkovský charakter vesnic. Popsány a porovnány jsou Naučná stezka Bohumila Hrabala, která se lokalizuje v lese na území středočeské obce Hradištko – Kersko, a Pohádková stezka v Malé Úpě v Krkonoších. Obě lokality jsou autorce velmi blízké, a to vnuklo autorce nápad porovnávat stezky, které se vyskytují v diametrálně odlišných regionech.

Spolu s dokumentací autorka navrhne možná opatření, vedoucí ke zlepšení stavu stezek, která by mohla přilákat větší počet návštěvníků a zároveň celou stezku zmodernizovat.

2 Vědecká hypotéza a cíle práce

Cílem této diplomové práce je zdokumentování, zmapování a komparace dvou stezek v naprosto odlišných regionech. Jedná se o Naučnou stezku Bohumila Hrabala v Kersku a Pohádkovou stezku v Malé Úpě, tedy stezka umístěna v rovinatém Polabí a stezka v Krkonoších. V rámci diplomové práce bude současně zjišťován přínos, který stezky přinášejí obcím. Na základě výsledků budou navržena odpovídající opatření ke zlepšení zjištěných slabých stránek.

Hypotézy:

Návštěvníci jsou se současným stavem stezek spokojeni.

Obě stezky jsou kvalitně a zajímavě zpracované pro návštěvníky.

Vedení obcí se dostatečně podílí na fungování a rozvoji stezek.

Zvýšení medializace stezek by zvýšilo jejich návštěvnost.

3 Literární rešerše

3.1 Naučné stezky

Jak uvádí Čerovský & Záveský (1989), za naučnou stezku jsou považovány vyznačené výchovně vzdělávací trasy, které se nacházejí na přírodně i kulturně pozoruhodnými územími. Naučnou stezku je někdy možné specifikovat i jako pěší turistickou značenou trasu (Soroka & Wojciechowska-Solis 2017). V rámci těchto tras jsou zvýrazňovány zajímavé a významné objekty, které jsou v podobě stanovišť a zastávek jednotlivě vysvětleny. Průměrná délka naučných tras bývá v rozmezí 5 až 10 kilometrů a mívá okolo 10 až 12 zastavení, přičemž tvar stezky může být různý. Ideálním tvarem je jakýkoliv kruhový, či jiný uzavřený a doporučuje se v rámci trasy umisťovat lavičky, přístřešky a odpadkové koše, které je nutno umístit tak, aby mohlo docházet k pravidelnému vyvážení. Friedlová (1991) vidí primární význam naučné stezky v nápomocnosti chránit přírodu, a to v chráněném území i mimo něj. Naučné stezky a obecně návštěvnická infrastruktura v přírodě má mnoho funkcí, které se navzájem prolínají. Nejčastěji je možné hovořit, mimo vzdělávací funkci, že návštěvnická infrastruktura napomáhá návštěvníkům uzpůsobit své chování v rizikových a nebezpečných oblastech a také usměrnit jejich vliv v územích, kde je třeba přihlížet k aspektům nutnosti ochrany území. Nelze opominout funkci rekreační, která uspokojuje důležité lidské potřeby, jakými je třeba odpočinek, anebo možnost občerstvení. Přínos ochranných stezek v ochraně přírody a životního prostředí byl zaznamenán na území České republiky i v zahraničí. Jako hlavní odlišnost naučné stezky od běžné turistické trasy je možné považovat rozmístění informačních tabulí na jednotlivých zastaveních (Čihař et al. 2002). Bayfield & Barrow (1976) prokázali, že počet návštěvníků naučných stezek, které neobsahují žádné jiné vybavení, je méně než třetinový oproti stezkám, jejichž trasa obsahuje i jiné atrakce. *„Naučné stezky lze využít jako nástroj pro malé děti, aby se v otevřeném a přirozeném prostředí učily přírodovědné a matematické poznatky založené na výzkumu. Naučná stezka poskytuje dětem příležitost rozvíjet hrubou motoriku chůzí, pěší turistikou nebo hrou na stezce a posilovat sociální dovednosti aktivitami v přírodě s kamarády.“* (Lee 2020)

Každé naučné stezce by před realizací měl předcházet projekt, který zodpoví zásadní otázky, které jsou potřebné pro tvorbu stezky. V první řadě je nutno určit jaké zaměření stezka má mít, tedy co má návštěvník stezky vidět, jaké informace mají být předány. Limitujícím může být i lokalizace stezky. Je důležité přihlížet na náročnost, stav terénu a technické limity, které mohou pomoci určit pro koho bude stezka budována (pěší turisté, rodiny s dětmi, cyklisté,

handicapovaní návštěvníci). Samozřejmostí je přihlížet k vlastnickým vztahům na území plánované výstavby stezky. Konec a začátek trasy je vhodné lokalizovat v blízkosti zastávek veřejné dopravy. Naučná stezka je zároveň dobrým prostředkem, který usměrní pohyb návštěvníků. Je tedy ideální její trasu plánovat tak, aby se vyhnula rizikovým oblastem, ve kterých je pohyb návštěvníků nežádoucí vzhledem k nárokům na ochranu. Otázkou předávání informací je potřeba se zabývat v kontextu způsobu, jakým je chceme interpretovat. Jednou z možností předání informací může být provokace. Tato možnost poukazuje na rozdíl, který nastává mezi jednoduchým sdělováním faktů a tím, jak jsou fakta interpretována. Další možností je oslovení a vytvoření pomyslného vztahu s návštěvníkem. U návštěvníků je předpoklad neznalosti problematiky, proto může pomoci, pokud problematiku vysvětlíme pomocí přirovnání k běžným věcem, které jsou známé i laické veřejnosti. Poslední možností je odkrývání, které je specifické hledáním nových pohledů na vysvětlované téma. Je nutno hledat méně běžné, ojedinělé, interpretace. Tvůrce naučné stezky by neměl opominout, že je možné s návštěvníky komunikovat ve více rovinách, tedy ne pouze prostřednictvím informačních panelů, ale například i formou tištěných průvodců, zapojováním návštěvníka pomocí pokládání otázek, či vyplňování průvodců, nebo zahrnutím interaktivních prvků, které mohou zapojovat smysly (zrak, sluch, hmat). Emoce a smyslové zapojení je nejefektivnější cestou k zaujetí návštěvníka a zvýšení šancí zlepšit cestu ke komunikaci a učení (Čerovský & Závěský 1989).

Informační panely jsou používány jako prostředek k představení významných jevů, vztahujících se k území, nebo rozsáhlejšímu regionu. Předávání informací je většinou podpořeno doplněním obrázků, fotografií, map, či kreseb, které zaujmou smysly návštěvníka. U stezek, které jsou naučné, jsou panely doplněny názvem stezky a její značkou. Materiály, ze kterých se panely vyrábějí, bývají nejčastěji dřevo, kov, plast, výjimečně sklo, nebo kombinace materiálů. Kromě finančních možností se nejčastěji materiál panelu vybírá na základě povětrnostních podmínek území a zároveň na základě předpokládaného umístění v lokalitě. Vyrábí se nejčastěji samostatně stojan a samotná deska panelu. Doporučuje se využívat laminace (lesklé, matné) z důvodů zvýšení odolnosti. Z důvodu možného poškození panelů UV zářením se umísťují panely směrem k severu, nebo se deska zastiňuje.

Obecný vzhled panelu:

- Velikost písma minimálně 8 mm
- Doporučeno 200 slov na panel, 50 slov na odstavec
- 20–35 % text, zbytek obrázky, fotografie, grafika
- Méně odborných výrazů, použití běžného jazyka
- Aktualnost, převážně nadčasové údaje

Informačními panely jsou i cedulky, které mají upozorňovací charakter, jejichž součástí mohou být piktogramy, nebo cedulky s pravidly. Lepším způsobem je používat formu pozitivního upozornění před zákazem, jakým může být například poděkování za správný způsob chování v přírodě. Zákazové piktogramy je nutné umisťovat pouze tam, kde účinnost zákazu vyplývá z právně závazného dokumentu, kterým jsou například zákon nebo vyhláška. Ve všech textech je silně nedoporučováno používat frázi, že návštěvník jedná na vlastní nebezpečí, protože to v něm může navodit pocit, že v jiné lokalitě nese za jeho chování zodpovědnost někdo jiný, ale tak to není. Je bezpodmínečně nutné, aby si návštěvníci uvědomovali, že v přírodě jednají jednoznačně na svou vlastní zodpovědnost a za následky povětrnostních podmínek a přírodních sil nenese zodpovědnost nikdo.

Dělení informačních panelů dle Skalky (2008):

- Dřevěné desky s vyfrézovanými písmenky a obrázky
Hlavním plusem dřevěných desek je estetická hodnota, k čemuž se váží vysoké náklady a zároveň jsou velmi pracné na výrobu. V návaznosti na technologii, která se k výrobě používá, je omezený rozsah kvantity textu a zároveň malá volba grafiky a obrázků. Při nevhodném ošetření dřevěného materiálu dochází k rychlému a devastujícímu poničení vlivem povětrnostních podmínek.
- Hliníkové tabule s naplotrovanou samolepkou
Hlavní výhodou těchto tabulí je obrovská variabilita, která spočívá jak ve výrobě, tak ve snadné aktualizaci informací při sloupení samolepky a nalepení nové. Design je možné realizovat v programu na PC a nabízí možnost vytvářet bezchybné mapy a obrázky, včetně využití a zobrazení barev. Investice na výrobu takovéto tabule je velmi nákladná, protože základní hliníková deska je vzhledem k materiálu velmi drahá.

- Kappa desky nebo podobné nosiče
Principem těchto desek a nosičů je grafika a text realizovaný pomocí vyřezané samolepící fólie. Opět jde v případě fólie o levný materiál, ale bohužel je zároveň velmi lehce poškoditelný. Další nevýhodou desek je časté praskání a jejich náročné opravy. Pokud se tento typ desek umístí na podklad ze dřeva, dochází často, na základě rozdílných roztažností, k poničení formou kroucení.
- Smaltované tabule
Největší výhodou je odolnost vůči povětrnostním vlivům, ale smalt je drahým materiálem, a proto je počáteční investice vysoká. Mimo to, poškozený či oprýskaný smalt je velmi těžko opravitelný.
- Zalaminované a malované tabule
Typ panelu, založený na umístění průhledného plastu na povrch. Počáteční investice je nižší, ale poškození vzniká vlivem UV záření. Projevuje se blednutím a loupáním plastu.

Při obecné kalkulaci návrhu tabule je potřeba se řídit především náklady na zpracování návrhu, vlastní výrobu a také vystavení. V rámci nutnosti terénních úprav je nutné započítat do celkových nákladů i jejich realizaci.

Zákonná omezení

- Zaujíma-li plocha informačních tabulí velikost větší než je 0,6 m², vzniká dle Zákona o územním plánování a stavebním řádu č. 183/2006 Sb., § 71, odst. 2) povinnost ohlásit reklamní nebo informační zařízení, a to na příslušném kompetentním stavebním úřadě.
- Na základě Zákona o územním plánování a stavebním řádu č. 183/2006 Sb., § 71, odst. 3) vzniká povinnost mít souhlas orgánu památkové péče, pokud jsou tabule umístěny na stavbu (nebo v jejím okolí), která je považována za kulturní památku.
- Povinnost stavebního povolení vzniká v případě umístění tabule do ochranného pásma pozemní komunikace. (Zákon o územním plánování a stavebním řádu č. 183/2006 Sb., § 71, odst. 4)
- Tabule, vybudované na obecních nebo městských pozemcích, mohou posuzující ze stavebního úřadu označit za panely reklamní, a na základě tohoto určení vyžadovat dle vyhlášky o místních poplatcích kompetentnímu úřadu poplatek za reklamu. V rámci tohoto problému lze získat výjimku od rady (obecní nebo městské) a zároveň je možný

vznik nároku na finanční podporu. (Zákon o územním plánování a stavebním řádu č. 183/2006 Sb., § 71, odst. 6)

3.1.1 Historie

Mezi nejstarší typy prvků stezek patří především ty, které ukázňovali návštěvníky v prostředí, které jim mohlo být svým charakterem nebezpečné. V posledních letech se vyvíjí trend aplikace interaktivních prvků, které se těší velké oblíbenosti. Cílem prvků je zapojení smyslů návštěvníka, které s sebou nesou i vyvolání emocí, které mohou násobit účinnost sdělení informací. Návštěva díky nim může být pojata formou hry. V souvislosti s umístěním interaktivních prvků je důležité počítat s většími náklady na pořízení i údržbu. Příkladem mohou být připevněná víka odhalující faunu žijící v korunách stromů.

Tvorba naučných stezek v České republice je evidována od 60. let 20. století. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky označila Köglerovou stezku jako naší první vybudovanou naučnou stezku. Vznikla v roce 1941 a byla vybudována nedaleko Krásné Lípy (Ústecký kraj). Čeřovský et al. (1980) uvádí, že první naučnou stezkou byla Naučná stezka Medník, která byla vybudována až v roce 1965. RNDr. Jan Čeřovský, CSc. byl jedním z hlavních iniciátorů a koordinátorů výstavby naučných stezek u nás a byl také významných průkopníkem vznikající ekologické výchovy na našem území.

V posledních letech dochází k razantnímu nárůstu naučných stezek díky finanční pomoci, přicházející formou dotačních programů. Financování probíhá formou operačních programů strukturálních fondů. Příkladem můžeme uvést Program rozvoje venkova, operační programy na regionální úrovni nebo například celostátní operační programy, kterými jsou Rozvoj lidských zdrojů nebo Životní prostředí. Jak uvádí Back & Cable (2002) v rámci modelů panelů se objevují nové způsoby interpretace, ať už mluvíme o interaktivních tabulích, které umožňují osobitější projev informací, nebo nepřímé interpretace na trase formou lokačních her (geocatching).

3.1.2 Značení

Značení naučných stezek v České republice podléhá technické normě ČSN 018025, která nese název Turistické značení, ICS kód 01.080.10 – značky pro veřejné informace a 03.200 – rekreace, cestovní ruch. Tato norma byla vydaná 1. 1. 2014 a v platnost vešla 1. 2. 2014. Naučnou stezku lze poznat podle označení, kterým je bílý čtverec se zeleným pruhem. Čtverec je ve velikosti 10 x 10 cm a zelený pruh má šířku 3 cm, přičemž je umístěn na desce diagonálně z levého horního rohu do pravého dolního rohu. Vzniklé trojúhelníky lze vyznačit upozorňovacími barvami, které jsou voleny dle využití stezky (bílá pro pěší, žlutá pro cyklisty a oranžová pro lyžaře). Na značkách je možné pozorovat i oranžové číslice, které znázorňují zastavení, dle průvodce nebo informační tabule. Značení stezek provádí Klub českých turistů. Někteří autoři nerespektují toto značení a stezky jsou označovány specificky, dle autora.

Obrázek číslo 1: Značení naučné stezky. Zdroj: <https://www.naucnoustezkou.cz/jak-nejlepe-znacist-naucnou-stezku>

3.1.3 Rozdělení naučných stezek

Naučné stezky je možné rozdělovat pouze do 3 kategorií, které jsou vymezeny způsobem získávání informací a samotným zaměřením stezek (Čerovský & Závěský 1989).

Rozdělení dle způsobu získávání informací:

- Naučné stezky s průvodcovskou službou
Stezkou návštěvníky doprovází osoba, která má potřebné znalosti potřebné k vysvětlení dané problematiky a předání informací týkajících se stezky. Pro představu je možné mezi příklady uvést i komentované prohlídky skalních měst, kde je výklad historie a problematiky samozřejmostí. V České republice je průvodce na naučných stezkách spíše vyjímečně, ale po domluvě s orgány spravujícími stezku nebývá problém domluvit s časovým předstihem kompetentní osobu, která výklad poskytne. Jednou z nejdůležitějších předností naučných stezek s průvodcem je pružnost,

jakou lze v aktuální situaci reagovat na okolní podněty. Způsob předání informací a výklad může být uzpůsoben na základě charakteru skupiny. V rámci zásad správného chování v přírodě může průvodce zastávat i funkci regulátora nevhodného chování a podněcovat k dodržování pravidel. Ve znevýhodněných oblastech je nepopiratelnou kladnou stránkou i tvorba nové pracovní pozice pro osobu průvodce. Mezi negativní stránky patří vysoká organizační náročnost a zároveň enormní nároky na osobu průvodce, ať už se jedná o odbornou vzdělanost, nebo o umění jednat s lidmi.

- **Samoobslužné naučné stezky**

Samoobslužnost naučné stezky bývají pro návštěvníky atraktivnější z důvodu možnosti volby svého vlastního tempa i selektováním informací, které chce návštěvník zjišťovat. Jak z názvu vyplývá, návštěvník prochází trasu sám a informace jsou mu předávány prostřednictvím pomůcek k tomu určených. Nejčastěji se jedná o informační panely, nebo tištěné průvodce. Důležitým aspektem je i časová flexibilita, jelikož informační panely jsou na trase stezky umístěny trvale, tedy je možné je číst kdykoliv.

- **Stezky s kombinovaným výkladem**

Nejčastěji se jedná o informační tabule, doplněné průvodcovskou brožurou, nebo průvodcovskou službou.

Rozdělení dle zaměření stezek:

V rozdělení dle zaměření stezek se autoři stezek zabývají problematikou a obsahem, které chtějí návštěvníkům přiblížit. Dělení může být zaměřeno na jeden tématický celek, nebo se vymezit heterogenně a zabývat se širokou škálou zajímavostí na naučné stezce. Charakter zajímavostí může být přírodního i kulturního zaměření. I přesto, že bývají stezky budovány v kontextu konkrétního tématu, nemusí být monotematické a v rámci trasy se poukazuje na různé jevy, které se mohou od původního tématu lehce distancovat. Existuje poměrně jednoduché rozdělení, které uvádí stezky kategorie přírodní, historické, lesnické naučné, geologické a parkové (Čerovský & Záveský 1989). Další, rozsáhlejší, rozdělení dle zaměření je uvedeno na internetových stránkách *Naučné stezky v České republice-přehled a charakteristika zjištěných naučných stezek.*

- Botanika
- Zoologie
- Zemědělství a chovatelství
- Lesnictví
- Rybářství a rybníkářství
- Ekologie a ochrana přírody

- Archeologie
- Historie
- Etnografické
- Geologické
- Paleontologické
- Mineralogie
- Hornictví a těžba surovin
- Technika

Rozdělení dle délky stezek

Mimo zaměření existuje rozdělení, které řadí stezky do skupin na základě délky jejich trasy. Jejich rozdělení člení Čerovský & Závěský (1989) do 3 skupin.

- Krátké trasy
Nejčastěji tyto trasy začínají a končí na stejném místě, a proto je jedním z charakterizujících prvků okružní tvar. Jejich vzdálenost nebývá delší než pět kilometrů a vzhledem ke své délce bývají na malém prostoru velmi koncentrované na zajímavé jevy a prvky.
- Střední trasy
Na rozdíl od krátkých tras již není pravidlem okružní charakter a je možné, aby trasa měla začátek a konec na rozdílných místech. Délka těchto tras se pohybuje v rozmezí od pěti kilometrů do patnácti kilometrů. Vzhledem ke spektru možné délky je zde stále velký předpoklad obsahové bohatosti na území stezky.
- Dlouhé trasy
Vzhledem k délce, která může být až dvacet kilometrů, je u těchto tras běžné rozdělení do etap a zároveň jsou tyto trasy už charakterizované více jako turistické.

Rozdělení dle skupin návštěvníků

Stezky rozdělujeme dle specifických potřeb návštěvníků. Vzhledem k potřebám jsou stezky přizpůsobovány tak, aby návštěvníci mohli shlédnout naučnou stezku.

- Stezky pro pěší
Tento typ patří mezi nejčastěji zastoupené a je přizpůsoben pro projití pěšky. Specifikum tohoto typu stezek je, že mohou být uzpůsobeny i bezbariérově a je reálná

možnost, aby je navštěvovali i handicapovaní návštěvníci nebo rodiny s malými dětmi a kočarky.

- Stezky pro cyklisty

Budování těchto stezek často bývá realizována na již stávajících cyklotrasách. Vzhledem k rychlejšímu pohybu, pomocí kol, je adekvátní, že tento typ stezek bývá delší a prodlužuje se i vzdálenost mezi jednotlivými informačními tabulemi.

- Stezky pro vodáky

Prozatím jedinou vybudovanou stezkou tohoto typu je Vodácká naučná stezka Berounka. Její délka je šedesát kilometrů, na kterých návštěvníky provede třinácti zastaveními. Na projetí této naučné stezky je potřeba zhruba dva až tři dny a vede návštěvníky ze Zvíkovce na Karlštejn. Zaměření zastávek této stezky je zejména na faunu a flóru, dále pak na geologii a hydrologii.

- Stezky pro lyžaře

Stezky kopírují trasy, které jsou mimo zimní sezónu určeny pěším návštěvníkům a v zimní sezóně bývá na jejich území upravena lyžařská stopa. Specifikem je, že tyto trasy mívají informační tabule, které poukazují na jevy, které je možné zaznamenat pouze v zimní sezóně.

3.1.4 Naučné stezky v zahraničí

Naučné stezky v zahraničí se těší velké oblíbenosti a jejich vytváření pro návštěvníky zaznamenává vysoký trend. Dokazuje to nejen jejich počet, ale zároveň množství výzkumů, které se buď vztahují k jejich obecné problematice a užitečnosti, nebo k určitým trasám a jejich návštěvnosti.

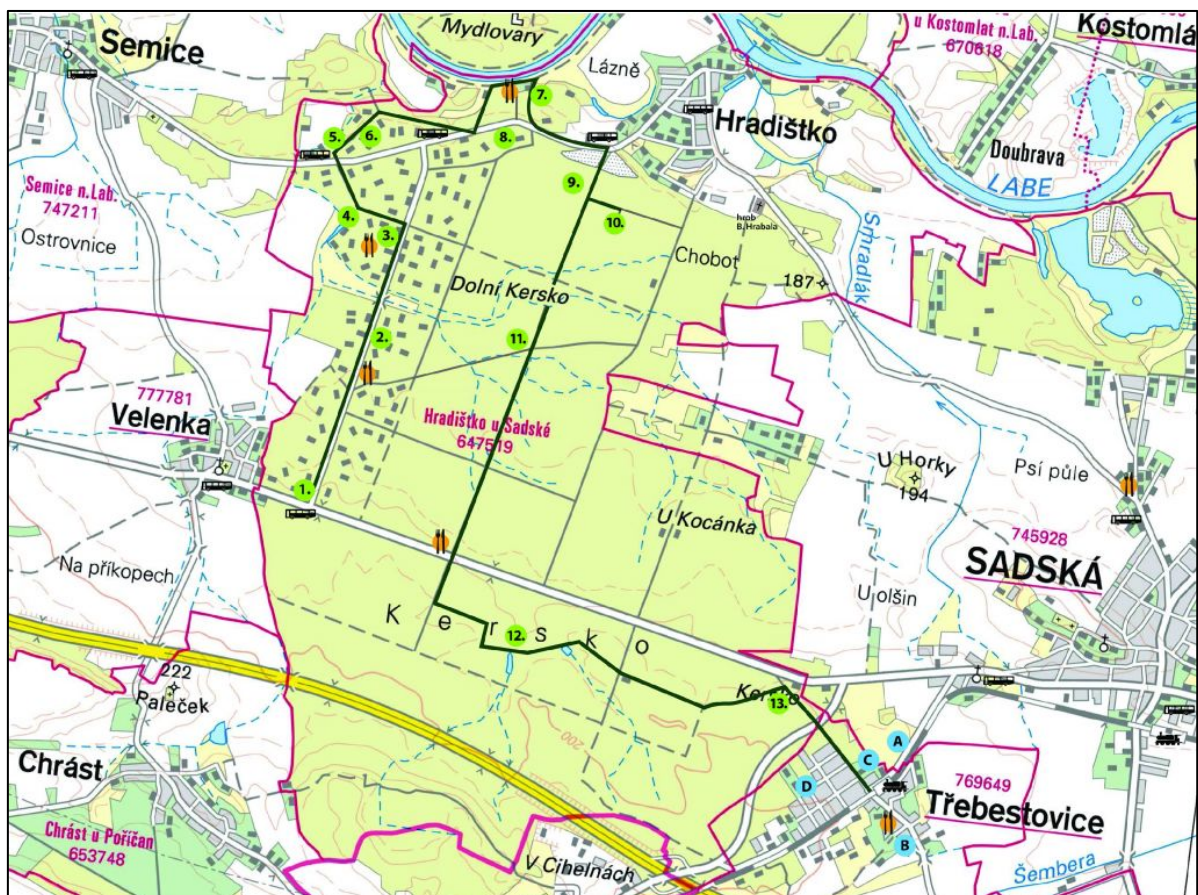
Jak uvádí Bayfield & Barrow (1976) počet naučných stezek ve Velké Británii je vysoký, ale v tehdejší době byly málo zkoumané, přičemž návštěvníci často zpochybňovali efektivitu jejich umístění. Senda-Cook (2013) poukazuje na základě výzkumu v národním parku Zion, Hidden Canyon na důležitost map, které utvářejí propojení mezi konceptem krajiny a naším chápáním přírody, mimo jiné zdůrazňuje důsledky materiální rétoriky v environmentální komunikaci. Dionisio et al. (2016) realizovali výzkum v Naturtejo global geopark v Portugalsku, kde se zabýval počítáním návštěvníků pomocí moderních technologií. Výzkum měl dvě fáze, kdy v první bylo instalováno počítačové zařízení, které esteticky nenarušovalo vzhled krajiny, a v druhé fázi docházelo k počítání návštěvníků na základě evidence Wi-Fi sítě jejich mobilních telefonů. Přínos počítání návštěvníků byl viděn v tom, že v závislosti na stavu

krajiny bylo zjišťováno, zda je počet příliš velký a je nutné ho redukovat. Queiroz et al. (2014) se obával o dopad naučných stezek na biodiverzitu, jelikož jejich systém na Azorském souostroví v severním Atlantiku je rozsáhlý a pěší turistika se zde stává významnou turistickou atrakcí. Výsledkem jejich výzkumu je to, že na biodiverzitu rostlin nemá velký dopad turistická atrakce v podobě naučné stezky, ale spíše typ využívání půdy v oblastech v okolí stezek. William (2010) zmiňuje, že v Jižní Karolině jsou procházky a turistika po trasách naučných stezek oblíbenou aktivitou.

Faktem je, že napříč celým světem oblíbenost naučných stezek stále roste a jejich návštěvnost se zvyšuje. Vzhledem k tomuto trendu se spousta autorů zabývá dopady návštěvnosti na biodiverzitu, nebo náklady na obnovu prostředí stezek.

3.2 Naučná stezka Bohumila Hrabala

Naučná stezka Bohumila Hrabala byla vybudována ve spolupráci Lesů České republiky, s. p. a Sdružení obcí Kersko na území kerského lesa. Slavnostní otevření okruhu naučné stezky proběhlo 17. května 2014. Cílovou skupinou, kterou měla stezka oslovit, byli turisté, a to pěší i cyklističtí. Trasa celé stezky má zhruba 14 kilometrů, na kterých bylo vybudováno 13 zastávek, a vede nenáročným rovinnatým terénem, který je vhodný i pro rodiny s dětmi. Na zastávkách byla vybudována posezení, informační tabule, stojany na kola, ale i větší atrakce, kterými jsou například altán nebo dětské hřiště s různými atrakcemi. Dle Boublíka (2014) byly investice organizací poměrně nerovnoměrné, což vyplývá z faktů, že Lesy České republiky, s. p. vybudovaly 7 zastávek za 450 000,00 Kč a Sdružení obcí Kersko, Třebestovice, Sadská investovalo do zbývajících 6 zastávek pouze 200 000,00 Kč. Na informačních tabulích, které jsou rozmístěny na jednotlivých zastávkách, se lidé mohou dozvědět informace o místním lese a životě v něm, o samotném nymburském regionu a zároveň o životě Bohumila Hrabala, českého spisovatele, který Kersko proslavil.

Obrázek číslo 2: Mapa Naučné stezky Bohumila Hrabala. Zdroj: <https://www.hradištiko-kersko.cz/volny-cas/naucna-stezka-bohumila-hrabala/>

Na trase stezky, nebo v její těsné blízkosti, se v současné době nacházejí dva rostoucí památné stromy a jedno torzo. Torzo patří borovici lesní (*Picea abies*), které se říkalo „Švarná tonka“. Na místě rozkládajícího se torza leží štítek, který udává rok 1620 jako rok jejího vysazení. Údaj vysazení není jinak doložitelný. První poškození stromu přišlo v roce 1975 a k definitivnímu vyvrácení došlo v roce 2007 orkánem Kyrill. (Kuba 2016) O 50 m dále od „Švarné Tonky“ se nachází rostoucí borovice lesní (*Picea abies*), která dle štítku byla vysazena o něco později, roku 1781. Stejně jako u předchozího stromu není údaj vysazení jinak ověřitelný. Výška stromu je 35 m a obvod kmene, měřený v 1,3 m, je 2,5 m. Druhým, stále rostoucím stromem, je nejstarší dub v Kersku. Je jím dub letní (*Quercus robur*) v blízkosti Kerských rybníčků. Údaj o vysazení není dohledatelný, jako nejstarší je označován vzhledem k jeho mohutnosti a obvodu kmene, který je 3,8 m.

Obrázek číslo 3: Naučná stezka Bohumila Hrabala. Zdroj: <https://www.hradistko-kersko.cz/volny-cas/naucna-stezka-bohumila-hrabala/>

Seznam zastávek:

- Přírodní park Kersko
- Lesní ateliér Kuba
- Svatojosefský pramen
- Rybník
- Chata spisovatele Bohumila Hrabala
- Slavnosti sněženek
- Menhir
- Na kostelíku
- Lesní cesta
- Krásná Pepina
- Nymburačka
- Kerské rybníčky
- Panenská cesta

3.2.1 Geografické poměry

Lesní komplex se rozprostírá v katastrálním území obce Hradištko u Sadské, která má kód katastrálního území 647519 a jedná se o lesní pozemky. Středové souřadnice přírodní památky Kersko jsou 14°56'8" východní délky a 50°8'42" severní šířky. Nadmořská výška lokality je nižší 182 m a nejvyšší 196 m. Oblast je nedaleko sjezdu na 18. kilometru dálnice D11, vedoucí z Prahy do Hradce Králové. Lokalitu protíná silnice druhé třídy číslo 611, která vede paralelně se zmiňovanou dálnicí.

Horninové podlaží je tvořeno z největší části svrchněkřídové středněturonské slínovce z období druhohor. Ty jsou nadále překryty drobnozrnnými štěrkopísky, které jsou specifické pro nižší labské terasy. Dále je zde výskyt podmáčených slatinných luk humolity z období čtvrťohor. Lesní komplex je umístěn v centrální části Středolabské

tabule (Moravec 2014). Typickým reliéfem lokality je rovina jižně od nivy Labe, která má tendenci se zvedat směrem na jih a jihovýchod. Jižní části, které oplývají mírnými údolními, jsou odvodněny sezónními vodotečemi. Dochází zde ke střídání pseudoglejových podzolů, pseudoglejových kambizemí a podzolovaných pseudoglejí. Výskytují se zde i arenické kambizemě, které jsou lokalizovány na vyvýšených územích v jihovýchodní části. Na hranicích lesních oblastí se ve většině případů provozuje zemědělská činnost, což je možné díky vývinu černicové černozemě (Moravec 2014).

3.2.2 Historie obce Hradištka – Kersko

První osady vznikaly na tomto území díky zainteresovanosti v řece Labi a v oblasti dnešního území Hradištka – Kerska byl vyvýšený břeh, který významně snižoval riziko možného vylití toku do osad. Zdrojem potravy pro osadníky byl hlavně rybolov v řece, ale i lov zvěře v hlubokém lese. Tehdejší osada ležela ve velké vzdálenosti od všech hlavních cest a jediné spojení s okolním světem poskytovala stará nymburská cesta, která se dodnes dochovala a nese název „Nymburačka“. Roku 1775 bylo evidováno v Hradištku 9 domkařů a 15 chalupníků, ale vzhledem k atraktivitě lokality počet obyvatel stále rostl. To potvrzuje i údaj z roku 1898, kdy bylo již vystavěno 83 domů, ve kterých žilo bezmála 460 obyvatel. Vzhledem k rozloze lesa se na konci 19. století obec potýkala s velkým množstvím zvěře, která škodila hlavně na přilehlých polích. (Marek 2006) Z důvodu neustálého přibývání lidí v Kersku bylo dne 1. dubna 1986 přikročeno, v rámci zachování klidu, k prohlášení Kerska za státem chráněné území, které neslo název Oblast klidu Kersko. Předmětem ochrany nadále zůstává lesní komplex s borovými a březovými porosty na šterkopískovém podkladu labské nivy, ale na základě Nařízení Středočeského kraje č. 12/2010 byla oblast dne 15.3.2010 změněna na Přírodní park Kesko – Bory.

3.2.3 Natura 2000

Natura 2000 shromažďuje chráněná území, která mají evropský význam. Cíleně zabezpečuje ochranu pro ohrožené a cenné druhy nejen živočichů a rostlin, ale i různých typů přírodních stanovišť. Zřizování těchto zvláště chráněných území je realizováno na základě dvou právních předpisů Evropské unie, kterými jsou směrnice 2009/147/ES (směrnice o ptácích, zřizující ptačí oblasti) a směrnice 92/43/EHS (směrnice o stanovištích, zřizující Evropsky významné lokality). Obe evropské směrnice byly implementovány do zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů. Paragrafy, jenž se

zabývají touto problematikou, lze nalézt ve čtvrté části zákona. Druhy a stanoviště, které jsou cílem ochrany, se v přírodě vyskytují díky antropogennímu vlivu, a proto není cílem opatření vyloučit lidský faktor z přírody, ale volit management takový, který napomáhá stav udržovat nebo zlepšit. Samozřejmostí je zákaz činností, které mohou mít na oblasti negativní vliv. Investice do podpor oblastí jsou realizovány jak z rozpočtu České republiky, tak z rozpočtu Evropské unie. V rámci odpovědnosti došlo k decentralizaci, kdy za tvorbu a evidenci soustav přešla odpovědnost z Ministerstva životního prostředí na Agenturu pro ochranu přírody a životního prostředí. Jedním z očekávaných přínosů vytvoření soustav lokalit je i zachování biodiverzity, druhové i stanovištní. Na základě toho mohou být u nás chráněna i území, která nejsou v České republice ohrožena, ale v rámci Evropské unie ano.

- **Kerské rybníčky**

Jedná se o soustavu tří uměle vybudovaných rybníčků, které se nacházejí mezi obcemi Třebestovice a Velenka a mají rozlohu 9,23 ha. Jejich původním účelem bylo odvodnění Kerského lesa, ale později zde byl zaznamenán významný výskyt čolka velkého (*Triturus cristatus*). Chráněným územím byly vyhlášeny 22. 12. 2004 na základě nařízení vlády České republiky, ale vzhledem k výskytu vzácného druhu byly také zařazeny do soustavy Evropsky významných lokalit Natury 2000. Kód lokality je CZ0213794.

- **Slatinná louka u Velenky**

Louka zaujímá velikost 2,49 ha a je lokalizována nedaleko Velenského potoku, jenž spolu se strouhou významným podílem dopomáhá k přirozené vlhkosti lesa. Předmětem ochrany louky je stanoviště definované jako bezkolencová louka na vápnatých, rašelinných nebo hlinito – jílovitých půdách (*Molinion caeruleae*). Samotná louka je zároveň důležitým stanovištěm pro ohrožené druhy živočichů a rostlin. Mezi významné zástupce ohrožených rostlin lze považovat lněnku bezlistennou (*Thesium ebracteatum*) a mečík bahenní (*Gladiolus palustris*). Louka je zařazena do zvláště chráněných území od března 1973 a v soustavě Evropsky významných lokalit Natury 2000 je evidována pod kódem CZ0212021.

- **Evropsky významná lokalita Kersko**

Oblast, s rozlohou 217,1575 ha, byla na základě nařízení vlády 132/2005 Sb. zařazena do soustavy Natury 2000 pod kódem CZ 0214044 a zároveň spadá v kategorizaci ochrany do skupiny přírodních památek. Ochranné pásmo není nijak specifikováno, a

proto se jeho vymezení řídí Zákonem č. 114/1992 o ochraně přírody a krajiny Sb., tedy ochranné pásmo široké 50 m podél celé hranice území. Celková výměra ochranného pásma je 53,79 ha. Předmětem ochrany není celá plocha lesního komplexu, ale pouze reprezentativní porosty bezkolencových doubrav na vyvýšených místech hercynské dubohabřiny, mezofilní ovsíkové louky, střídavě vlhké bezkolencové louky a mokřadní olšiny.

Rizikovými faktory pro tuto lokalitu jsou vytváření monokultur borovice lesní (*Pinus sylvestris*) a dubu červeného (*Quercus rubra*), postupné vysychání lesních tůň, agresivní šíření netýkavky malokvěté (*Impatiens parviflora*), absence kosení, odvodnění lesního komplexu a nevhodné zalesňování luk, nacházejících se v lese. Na základě zmíněných rizik byl vytvořen plán péče na období 2015-2024, který si dal za cíl zabránit náletům agresivně invazivních rostlin, regulovat odvodňování oblasti a v neposlední řadě provádět správné a pravidelné kosení luk. Veškerá opatření plánu jsou realizována v souladu s dosažením dlouhodobého cíle, kterým je minimálně zachovat stávající stav, avšak ideálně jej postupně zlepšovat s ohledem na veškerá rostlinná společenstva a jejich ekologické vazby.

Moravec (2014) uvádí jako nejvhodnější způsob seče pravidelnou seč, kterou je nutno provádět každoročně minimálně jednou v termínu od počátku července do poloviny srpna. Možný přesah stanoveného termínu je půl měsíce. Výjimkou mohou být roky, které jsou bohatší na srážky. V těchto letech je možné provádět druhou seč v souvislosti s intenzitou růstu. Ideálním a doporučeným způsobem provádění seče je ruční kosení kosou nebo křovinořezem. S využitím této techniky se minimalizují negativní dopady na faunu stanoviště a znemožňuje se zhutnění ploch na stanovišti. Ač nepodléhá využití těžší mechanizace žádnému zákazu, je významně nedoporučováno. Management zahrnuje i odstranění biomasy po kosení. Vzhledem k možnému výskytu organismů, jež jsou svým vývojem, nebo určitou částí vývoje, vázány na porost, je možné v rámci kosení ponechat živné pásy nebo nepravidelné plochy, které zajistí čas pro přesun organismů a dokončení jejich vývoje. Příkladem těchto organismů mohou být modrásci rodu *Maculinea*.

Přirozená obnova je směr, který se jeví jako nejlepší pro lesní porosty a dále zde není možná výsadba dřevin, které jsou z geografického hlediska nevhodné. Dalším z nevhodných a zakázaných postupů, je tvorba monokultur výsadbou. Nejvýznamnějšími z negativních druhů monokultur jsou modřín opadavý (*Larix decidua*), smrk ztepilý (*Picea abies*) a dub červený (*Quercus rubra*). Druhy, které byly

zmíněny, svým porostem zapříčiňují zhoršení půdních vlastností, jako například ruderalizace. Na základě tohoto procesu může docházet k ochuzování nižších pater porostů, kterými jsou bylinné a keřové patro. V souvislosti s délkou zakládání stromových porostů je dlouhodobým cílem obnovení přirozené druhové skladby dřevin a zároveň zachování nebo nastolení věkové a prostorové heterogenity porostu.

3.3 Pohádková stezka v Malé Úpě

Autorkami projektu Pohádkové stezky jsou Zuzana Semerádová z Malé Úpy, která provozuje penzion Permoník, a Zuzana Hradcová z Loun. Inspirací pro vytvoření stezky jim byly pohádky Marie Kubátové, na kterých je celá stezka založena. Na projektu se dále podílela správa Krkonošského národního parku, který propůjčil své pozemky k výstavbě některých zastávek. Grafické zpracování včetně realizace zajišťovala společnost Tomovy Parky, s.r.o. a na grafice projektu se zároveň podílela i paní Zuzana Moravcová, která vytvářela ilustrace mapky. Na vlastní realizaci projektu se nemalým dílem podílela i obec Malá Úpa spolu s Infocentrem Malé Úpy. Jelikož se jedná o příhraniční oblast, autorky projektu považovaly za rozumné, aby na panelech byly pohádky přeloženy do více jazyků (čeština, angličtina, němčina, polština). Překlad pohádek vytvářeli paní Vlasta Riettererová a pánové Andrej Magala a Petr Solař. Celý projekt byl významným dílem financován s pomocí dotační podpory z evropského fondu Pro rozvoj venkova. O získání dotačního titulu se zasloužilo obecní sdružení Pro kulturní a sportovní rozvoj obce Malá Úpa. Stezka byla otevřena 6. září 2008, kdy se zároveň konalo její slavnostní otevření.

Trasa Pohádkové stezky je dlouhá přibližně 17 kilometrů, na kterých se nachází 10 zastávek. Jelikož je určena primárně rodinám s dětmi, autorky doporučují trasu rozdělit do více okruhů. Návrhy možných okruhů jsou popsány na webových stránkách stezky. Samotná zastavení jsou strategicky rozmístěna tak, aby malé i velké návštěvníky stezky seznamovala nejen s pohádkami, ale i s atraktivními lokalitami v Dolní a Horní Malé Úpě. Vzhledem k horské oblasti jsou zastavení spojena i s nádhernými výhledy na pohoří. Část Pohádkové stezky je v zimním období upravována jako běžkařská trasa.

Všechna zastavení stezek mají reliéfové prvky, které je možné překreslit do brožurek. Brožurky jsou k prodeji za 50 Kč v Infocentru na Pomezních Boudách a na chatách Moravanka, Sněženska, Permoník a Rusalka. Děti, které přinesou překreslené reliéfové prvky ze všech 10 zastávek v brožurce, dostanou v infocentru nebo na chatě Permoník Maloúpský pohádkový groš. Dostupné z <http://www.pohadkova-stezka.cz/> (8/2021)

Obrázek číslo 4: Mapa Pohádkové stezky. Zdroj: http://www.pohadkova-stezka.cz/map/map_large.jpg

Seznam zastavení:

1. „O sklínkaři a řepné panence“
2. „Jak se čert naučil smolit sudy“
3. O kráse jara a čepci Vápeníku“
4. „Kde se vzalo v horách vodníkovovo řemeslo“
5. „Jak se do Krkonoš vloudila bída“
6. „Jak se Krakonoš skamarádil s lidmi“
7. „Jak se čertík stal peciválkem“
8. „O homolkách, hořčáku a sojčím pírku“
9. „Jak se šijí stromečkům šaty“
10. „Proč jsou chaloupky v horách jako malované“

Doporučené okruhy:

- První okruh, vedoucí z Pomezních Bud do Spáleného Mlýna, je dlouhý zhruba 7 kilometrů. Na okruhu jde návštěvník přes zastávky č. 1, 2, 3, 4, 5 a 10.
- Druhý okruh, vedoucí od historického centra obce (Kostel) okolo Kraví hory, má zhruba 3,5 kilometrů. Návštěvníky provede přes zastávku č. 6 a 7.
- Třetí okruh, začínající opět u Kostela, vede okolo chalupy Moravanka na Pacesník a zpět ke Kostelu. Délka okruhu je zhruba 5 kilometrů a návštěvníci navštíví zastávky č. 8 a 9.

3.3.1 Geografické poměry

„Od rovinných luhů a lokalit teplomilné vegetace v Polabí a v povodí Cidliny se přes pahorkatiny se sprašemi, doubravami či útvary pískovcových skalních měst dostaneme až k horským svahům a k subalpínskému pásmu v Krkonoších, kde mezi tundrovou flórou a faunou lze spatřit glaciální relikty i endemity.“ (Sedláček et al. 2002)

Pohádková stezka se nachází v obci Malá Úpa, která je dále členěna na Horní Malou Úpu (katastrální území č. 690376) a Dolní Malou Úpu (katastrální území č. 690368). Jedná se o příhraniční obec, nacházející se ve Východních Krkonoších a svým charakterem spadá do rekreační oblasti. Do katastru obce náleží i nejvyšší hora České republiky Sněžka (1603 m. n. m.). Obcí také protéká řeka nesoucí název Úpa. Celá rozloha obce spadá do ZCHÚ Krkonošského národního parku.

Území Malé Úpy je pokrýváno loukami a pastvinami, lesy a křoviny a travinami. Severní Krkonoše jsou jednou z geologických oblastí označovaných jako lužické (západosudetské). Horniny jsou v této oblasti přeměněné a jejich staří je starohorní nebo staroprvohorní s výskytem vyvřelin. Vzhledem k poloze horské obce ve vysokých nadmořských výškách se území řadí do chladné oblasti, ve které je průměrná červencová teplota 14-15 °C (na Sněžce 8,5 °C). Počet letních dnů v této oblasti je pouze v rozmezí 10-30 dnů. Vzhledem k orografickým vlivům je zde roční úhrn srážek až 1600 mm. Na celém území obce a stezky se nachází půdní typ podzoly kambické. Potenciální přirozenou vegetací můžou být klimaxové a podmáčené smrčiny, dále pak acidofilní bučiny a jedliny. (Sedláček et al. 2002)

3.3.2 Historie obce Malá Úpa

První dohledatelné informace o obci Malá Úpa jsou již z roku 1537, kde se zároveň uvádí, že v této době ještě obec neměla trvalé osadníky. Změna nastala v roce 1566, kdy byla obec osídlena alpskými dřevaři, kteří zde prováděli těžbu dřeva. Tento rok se také uvádí jako rok založení obce. Těžba dřeva byla roku 1625 zastavena na popud komise kutnohorských dolů, protože porosty již byly vymýceny. Někteří dřevaři obec opustili, ale pár jich zůstalo a věnovali se hlavně chovu skotu a koz. Mezi dalšími zdroji obživy je uváděno pašování. V roce 1650 byla obec poprvé nazvána Malou Úpou a v roce 1681 došlo k vysvěcení kaple nacházející se na Sněžce. Dalším důležitým rokem byl rok 1690, kdy došlo k založení osady Pomezí Boudy a následně roku 1771 byly v rámci obce poprvé číslovány domy. Významnou událostí v historii obce byla návštěva císaře Josefa II., která proběhla v roce 1779. Císař Josef II. byl spolu s generálem Laudonem ubytován v tehdejší Mohornově mlýně, který ale později vyhořel. Od jeho shoření se místo nazývá Spálený mlýn. Na základě císařova podnětu bylo rozhodnuto o stavbě kostela sv. Petra a Pavla. Kostel byl postaven mezi lety 1788-1789, vysvěcen v roce 1791 a v roce 1806 vyhořel, ale záhy byl obnoven. Kostel i nyní představuje historické centrum obce a dlouhou dobu se pyšnil titulem nejvýše položený kostel v České republice. Nedaleko kostela leží hřbitov, bývalá škola z roku 1797 a socha sv. Jana Nepomuckého z roku 1859. Do první světové války měla obec ryze zemědělský ráz, který si částečně zachovává dodnes. Po první světové válce byl zaznamenán rozmach turistiky a pohostinství, ale i přesto si obec zachovala ráz horské osady s typickými boudami a chalupami na horských svazích.

Další významné letopočty:

- 1815 – historicky první jízda hostů na rohačkách do Kowar,
- 1855 – vznik farního úřadu,
- 1876 – pošta,
- 1910 – vznik silnice z Kowar na Pomezní Boudy,
- 1919 – první češi se usazují v Malé Úpě, Elektrifikace Pomezních Bud,
- 1945 – havárie letadla na Sněžce,
- 1948 – přestěhování školy na Pomezní Boudy,
- 1950 – sloučení Dolní a Horní Malé Úpy,
- 1961 – lyžařský vlek na Rennerovy boudy,
- 1961 – vyhlášení Krkonošského národního parku,
- 1980 – Malá Úpa součástí Pece pod Sněžkou,
- 1990 – obnovení samostatnosti obce, prezident Václav Havel otevřel hraniční přechod,
- 1994 – obnovení provozu aut přes hraniční přechod.

Dostupné z <https://malaupa.cz/obcan/historie-a-soucasnost/> (9/2021)

3.3.3 Krkonošský národní park

Krkonošský národní park (KRNAP) je lokalizován v severovýchodní části České republiky při hranici se sousedním státem Polskem. Rozprostírá se na území dvou krajů (Královehradecký a Liberecký) a dvou okresů (zhruba dvě třetiny v okrese Trutnov a jedna třetina v okrese Semily). Území je orientováno od severozápadu k jihovýchodu a zaujímá rozlohu 548 km² včetně ochranného pásma. „*Hranice KRNAP, včetně ochranného pásma, lze opsat přibližně takto: státní hranice s Polskem, Novosvětské sedlo, Hvězda, Jablonec nad Jizerou, Jizera po Arnoštov, Jizerka po Hrabačov, Vrchlabí, Rudník, Mladé Buky, Kalná voda, Babí, Žacléř.*“ (Sedláček et al. 2002)

- Nejsevernější bod 50°48'35" s. š. a 15°26'28" v. d.
- Nejjižnější bod 50°34'45" s. š. a 15°45'03" v. d.
- Nejzápadnější bod 50°44'46" s. š. a 15°21'34" v. d.
- Nejvýchodnější bod 50°39'27" s. š. a 15°54'35" v. d.

Krkonoše vznikly někdy před 600 milióny let vyvrásněním a jsou označovány jako hercynské pohoří. Alpinský a subalpinský stupeň je skoro abnormalitou vzhledem k rozsáhlým nížinám v okolí.

Za prvopočátek ochrany KRNAP můžeme považovat založení rezervace na „Strmé stráni“ roku 1904 hrabětem Janem Harrachem. Došlo k tomu z důvodu poškozování přírodního fondu Krkonoš dlouhodobou explotací. V tom samém roce byl zároveň vydán dokument výnosu na ochranu krkonošské flóry. (Sýkora et al. 1983) V roce 1920 byl vydán obdobný dokument, ale formou vyhlášky politické správy v Jílelnici. Bohužel šlo pouze o právní ochranu, která nebyl následována správou kontrolních orgánů a měla pouze místní charakter. Z těchto důvodů byla ochrana shledávána jako nedostatečná. Ministerstvo školství a národní osvěty podniklo v roce 1922 kroky k nápravě těchto pochybení v oblasti ochrany a vyzvalo významného a váženého profesora dr. Františka Schustlera, aby realizoval vypracování návrhu na ochranu území Krkonoš. Návrh byl dr. Schustlerem odevzdán roku 1923 a opíral se o jeho znalosti prostředí a ochranářských snah. Návrh vymezoval i Národní park krkonošský, který obsahoval území: Jizerské hory, Krkonoše (vč. Rýchor). Bohužel vzhledem k politické a ekonomické situaci v tehdejší době došlo k vyhlášení národního parku až po 40 letech od odevzdání návrhu. Významným počinem bylo dále v roce 1930 vydání vyhlášky, která se zaměřovala na ochranu krkonošské flóry a dále roku 1932 vyhlášení další chráněnné rezervace s názvem „Kotelská rokle“ (Bělochová 1982). Po druhé světové válce došlo k významnému milníku, kdy se k ochraně přírody začalo přistupovat antropocentricky, tedy člověk chrání přírodu pro sebe. Lidé si začínali uvědomovat důležitost životního prostředí a fakt, že příroda je důležitým zdrojem lidských potřeb. Zásadním právním dokumentem, postaveným na tomto novodobém pojetí, byl zákon č. 40/1956 Sb., o státní ochraně přírody. Zabýval se primárně vymezením předmětu zájmu, organizace a činnosti státní ochrany přírody. Stát spolu s vědeckými pracovníky realizoval vyhlášení Krkonošského národního parku ve dvou etapách, ve kterých postupně vyhlášoval přírodní rezervace. V první etapě bylo roku 1952 vyhlášeno osm přírodních rezervací a v druhé poté v roce 1960 další čtyři přírodní rezervace. Dovršením všeho bylo následně v roce 1963 vydání vládního nařízení č. 41 Sb., které vyhlášovalo Krkonošský národní park (Lokvenc 1978). Změna politického režimu s sebou roku 1991 přinesla jeho znovuyhlášení, které stvrzovalo vládní nařízení č. 165 Sb. Znovuyhlášení však stálo na naprosto rozdílných zásadách, kterými byly například uchování a zlepšování jeho přírodního prostředí, naplňování vědeckých a výchovných cílů a součástí bylo i ekologicky únosné využití k turistice a rekreaci. Na základě nového

vládního nařízení došlo k zónaci Krkonošského národního parku, který je do současnosti rozdělen do tří zón na základě způsobu ochrany a přírodní hodnotě území.

- I. zóna – přísně přírodní, 4 432 ha

Výhradně území, které má nejvýznamnější přírodní hodnoty, kterými jsou přirozené nebo málo pozměněné ekosystémy. Tyto ekosystémy jsou důležité a vhodné pro uchování nebo obnovu samořídících funkcí. Lidské zásahy jsou dovoleny, ale pouze k udržování stavu a jen v nezbytné míře.

- II. zóna – řízená přírodní, 4 000 ha

I zde jsou zařazeny území s významnými přírodními hodnotami, avšak v rámci zařazení do II. zóny již hovoříme o převážně lidskou činností pozměněné lesní a zemědělské ekosystémy. Tyto ekosystémy jsou definovány jako vhodné pro přírodě blízké lesní nebo zemědělské využívání. Pokud hovoříme o dlouhodobých cílech, lze zmínit budoucí přiblížení přirozenému stavu nebo širokou druhovou biodiverzitu spolu s přírodní rovnováhou.

- III. zóna – okrajová, 27 925 ha

Do III. zóny jsou zařazeny ekosystémy, které jsou významně pozměněny lidskou činností a spolu s tím i střediska soustředěné zástavby. Dlouhodobým cílem je, s respektem a dodržováním poslání národního parku, přistupovat k bydlení, lesnímu hospodářství, zemědělství, turistice a rekreaci s přiměřenou podporou a hlavně v rámci udržitelnosti ekosystému.

Zákon č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny vymezil základní ochranné podmínky všech národních parků a mimo jiné vymezil i jejich správu. Tímto zákonem bylo také převedeno právo hospodaření v lesích v národních parcích a jejich ochranných pásmech na správu národních parků. Ministerstvo životního prostředí vydalo k zákonu č. 114/1992 Sb. prováděcí vyhlášku a v návaznosti na vydání těchto dvou dokumentů vznikl návštěvní řád Krkonošského národního parku. (Sedláček et al. 2002) V roce 1992 došlo vyhlášení bilaterální biosférické rezervace UNESCO Krkonoše – Karkonosze, která vznikla na české i polské straně hranic ve spolupráci s Dyrekcjou KPN. (Jeník et al. 1996)

Mezinárodní ochrannářské programy:

- Krkonošská rašeliniště (Pančavské rašeliniště a Úpské rašeliniště) v Seznamu mokřadů mezinárodního významu v rámci Ramsarské konvence
- Krkonošská tundra je zařazena do CORINE Biotopes
- Celý KRNAP v projektu na ochranu významných ornitologických lokalit (IBA)
- Nejcennější biotopy začleněny do evropské sítě NATURA 2000

Přírodní památky (Sedláček et al. 2002):

- Anenské údolí
Vlhká, mesotrofní louka ležící v Harrachově v nadmořské výšce 665 m. n. m. o výměře 1,05 ha. Přírodní památkou byla vyhlášena v roce 1985 a důvodem bylo zabezpečení a ochrana populace šafránu bělokvětého (*Crocus albiflorus*). Louka je pravidelně kosena.
- Herlíkovické štoly
Stará důlní díla nacházející se v katastrálním území obce Strážné v rozmezí nadmořské výšky 580-695 m s výměrou 0,0025 ha. K vyhlášení přírodní památkou došlo v roce 1980 a hlavním důvodem bylo to, že se jedná o významné zimoviště netopýrů.
- Labská soutěska
53 obřích hrnců na horním toku Labe, dokazující erozní účinek řek v Krkonoších. Skupina útvarů se nachází v katastrálním území Hořejšího Vrchlabí v nadmořské výšce v rozmezí 569-580 m. Rozloha památky je 2,80 ha a byla vyhlášena roku 1977.
- Lom Strážné
Bývalý vápencový lom v katastrálním území obce Strážné. Jedná se o druhotně vzniklou lokalitu s výskytem vstavačovitých rostlin na vápencovém podkladě. Leží v nadmořské výšce v rozmezí 752-805 m a rozloha je 4,22 ha. Přírodní památkou byl lom vyhlášen v roce 1998.
- Slunečná stráň
Stráň se rozprostírá v katastrálním území dvou obcí, kterými jsou Svoboda nad Úpou a Maršov. Rozmezí nadmořské výšky je 600-660 m a rozloha lokality je 14,91 ha. „Předmětem ochrany je rozsáhlý komplex slatinných a rašelinných luk s bohatou a dosud zachovalou mozaikou celostátně ohrožených rostlinných společenstev“ (Sedláček et al. 2002). Přírodní památkou bylo území vyhlášeno v roce 1995.

4 Metodika

Autorka prováděla dotazníkové šetření zaměřené na návštěvníky stezek, které vyplývalo z poznatků získaných při tvorbě literární rešerše a ze znalosti prostředí, ve kterém se stezky nacházejí. Cílem sestaveného dotazníku bylo potvrdit, či vyvrátit stanovené hypotézy diplomové práce. Spolu s dotazníkovým šetřením byl realizován i řízený rozhovor s předem stanovenými otázkami. Původním plánem bylo vést rozhovor se starosty obcí, ale na základě doporučení starosty obce Hradištko – Kersko Ing. Vlastimilem Šestákem byl veden rozhovor i s paní Janou Kubovou, která se podílela na realizaci Naučné stezky Bohumila Hrabala a v tehdejší době byla místostarostkou obce.

4.1 Terénní průzkum

Terénní průzkum ve zkoumaných lokalitách byl prováděn formou observačního šetření s použitím základních dokumentačních metod, kterými byly fotografie. Používán byl především mobilní telefon autorky. Observace probíhala cíleně a v některých termínech současně s dotazníkovým šetřením, obzvláště v zájmové oblasti Malá Úpa. V rámci terénního šetření bylo provedeno posouzení stavu informačních panelů, okolí stezek i atrakcí umístěných na trasách stezek. Vzhledem k vazbám autorky na obě lokality jsou využívány fotografie i z dřívějších let a není-li uvedeno jinak, autorem fotografií je autorka. Dotazníkové šetření probíhalo ve čtyřech termínech, a to v květnu, v srpnu, v říjnu a v prosinci roku 2021.

4.2 Dotazníkové šetření

Vytvořené dotazníky byly rozdávány pouze autorkou na předem vytipovaných zastávkách stezek. Cílem bylo získat okolo 60 respondentů starších 18 let při každém termínu šetření, a proto byly vybrány více frekventovaná zastavení. Oslovování respondentů probíhalo náhodně a vyplnění dotazníků probíhalo s jejich souhlasem. Konečný počet respondentů byl na Naučné stezce Bohumila Hrabala 187 a na Pohádkové stezce v Malé Úpě 240. Nižší počet respondentů v zájmové lokalitě Kersko byl způsoben menší návštěvností stezky v horkých letních dnech a v zimním období. Vzhledem k počtu respondentů, který zhruba odpovídal původnímu plánu autorky, nebylo potřeba realizovat

dotazníkové šetření pomocí webových portálů. Dotazníky obsahovaly specifické i obecné otázky, vytvořené na základě znalosti lokalit a v součinnosti s potvrzením/vyvrácením hypotéz. Obsahovaly 20 otázek, které byly formulovány srozumitelně a vhodně pro široké spektrum možných návštěvníků stezek. Otázky byly při tvorbě konzultovány s rodinou a přáteli, ale tak aby nebyla formulace finálního tvaru ovlivněna subjektivními pocity a zachovaly si objektivní charakter. Pomocí dotazníků bylo možné získat obecné informace o návštěvnících, o jejich informovanosti a zároveň zjistit jejich názor na stav stezek a jejich medializaci včetně možnosti dobrovolného doporučení na zlepšení. Autorka předpokládala rozdílnost názorů respondentů obzvláště v zimním období, kdy se část Pohádkové stezky v Malé Úpě využívá jako běžkařská trasa, zatímco v Kersku tato možnost není a stezka je v tomto období pro návštěvníky spíše neatraktivní. Celkový počet respondentů byl znám již v prosinci roku 2021, ale výsledky dotazníkového šetření byly graficky zpracovány v lednu roku 2022 v programu MS Excel.

4.3 Rozhovory

Rozhovory se starosty obcí probíhaly řízeně formou odpovědí na deset předem stanovených otázek, které autorka vytvořila. Otázky nebyly limitující a měly možnost otevřených odpovědí. Jejich zaměření bylo na roli obce při vzniku stezky, alokaci finančních prostředků obce, na péči o celkový stav stezky, využití dotačních podpor při realizaci stezky, nutné stavební úpravy a v neposlední řadě i na současnou a budoucí medializace a modernizace stezek. Stejně jako tomu bylo u dotazníkového šetření, obecný charakter otázek umožňoval využití totožných otázek pro všechny zúčastněné. Jak již bylo zmíněno, okruh respondentů se rozšířil o bývalou místostarostku obce Hradištko – Kersko, která má i v současnosti vazby na zájmovou lokalitu Kersko. Rozhovory se současným starostou a bývalou místostarostkou obce Hradištko – Kersko probíhaly kontaktní formou a rozhovor se starostou obce Malá Úpa byl realizován formou e-mailové korespondence.

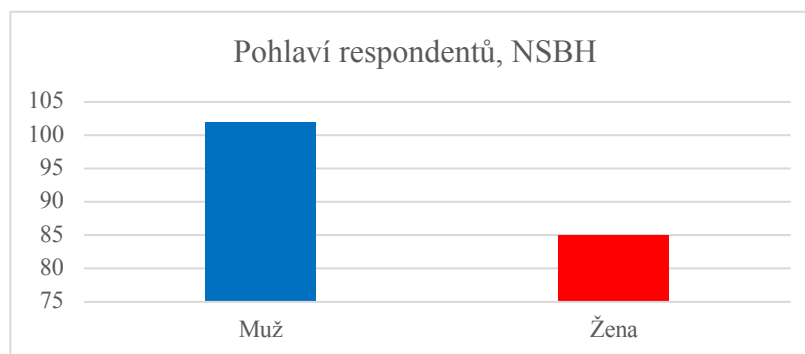
5 Výsledky

5.1 Výsledky dotazníkového šetření

5.1.1 Naučná stezka Bohumila Hrabala v Kersku

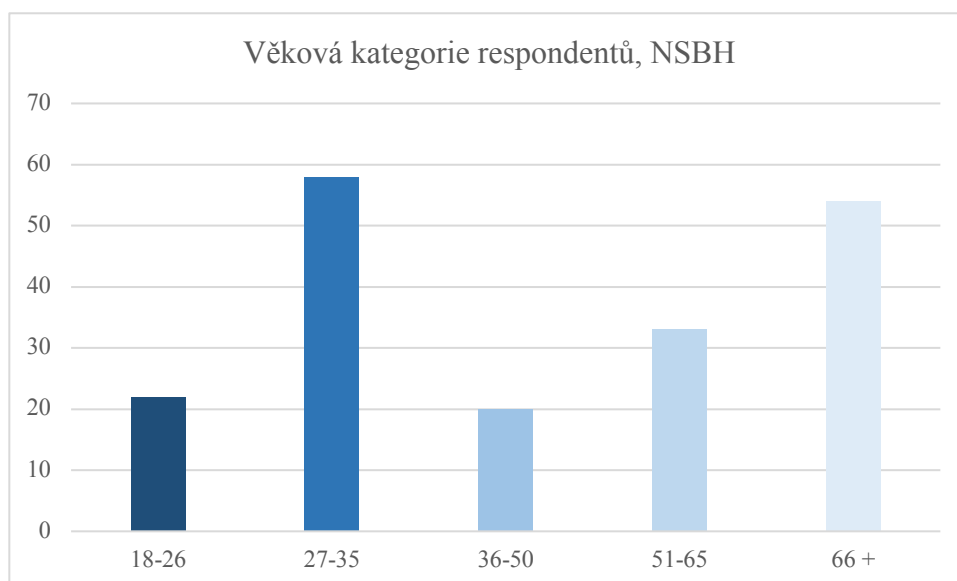
Dotazník na Naučné stezce Bohumila Hrabala byl vyplňován v papírové podobě a vyplnilo ho celkem 187 respondentů starších 18 let ve čtyřech termínech. V termínech v květnu a říjnu roku 2021 autor předkládal dotazník k vyplnění respondentům na zastávce číslo 11 „Nymburačka“ a v termínech v srpnu a prosinci roku 2021 byl dotazník předkládán respondentům na zastávce číslo 3 „Svatojosefský pramen“.

Úvodní otázkou dotazníku bylo pohlaví respondentů. Na základě výsledků dotazníkového šetření bylo zjištěno, že počet respondentů mužského pohlaví byl 102 (54,5 %), zatímco respondentů ženského pohlaví bylo 85 (45,5 %).

Graf č. 1 Pohlaví respondentů Naučné stezky Bohumila Hrabala

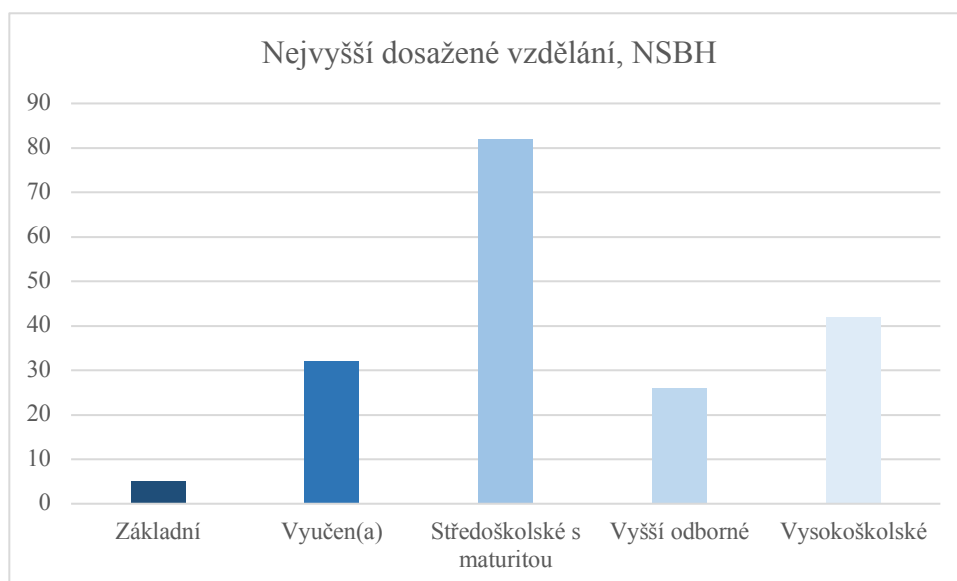
Ve druhé otázce se autorka dotazovala na věkové rozmezí respondentů a vzhledem k rovinatému charakteru Polabí, ve kterém se stezka nachází, očekávala poměrně zásadní zastoupení věkové skupiny respondentů starších 66 let. Predikce autorky se potvrdila, jelikož zastoupení věkové skupiny respondentů ve věku 66 let a více bylo 54 osob (28,9 %), což jak ukazuje graf č. 2 byla druhá nejpočetnější věková skupina. Věková skupina v rozmezí 18-26 let byla zastoupena počtem 22 osob (11,8 %) a dále pak věková skupina v rozmezí 27-35 let čítala 58 osob (31 %). Další skupinou byli respondenti ve věku 36-50 let, kterých bylo 20 (10,7 %) a posledních 33 osob (17,6 %) bylo ve věkovém rozmezí 51-65 let.

Graf č. 2 Věková kategorie respondentů Naučné stezky Bohumila Hrabala

Zájem autorky zjistit charakter bydliště respondentů se promítl do otázky číslo 3, která byla specifikována počtem obyvatel v místě bydliště respondenta. Rozhodujícím počtem bylo 3000 obyvatel, kdy nižší počet obyvatel specifikoval bydliště ve vesnici a vyšší počet obyvatel specifikoval městský charakter bydliště. Bylo zjištěno, že 112 osob (59,9 %) žije ve vesnici a zbylých 75 osob (40,1 %) žije ve městě.

Část dotazníku byla zaměřena na nejvyšší dosažené vzdělání respondentů, kdy odpověď byla rozdělena do pěti kategorií, které zahrnovaly vzdělání od základního po vysokoškolské. Grafické znázornění odpovědí je možné vidět na grafu číslo 3, který poukazuje na výsledek šetření, že nejvyšší zastoupení respondentů mělo ukončené středoškolské vzdělání s maturitou. Těchto osob bylo celkem 82 (43,9 %). Další nejvíce zastoupenou skupinou byli respondenti s vysokoškolským vzděláním, kterých bylo 42 (22,5 %). Méně zastoupenou byla skupina s výučním listem s konečným počtem 32 osob (20,3 %), dále pak respondenti s vyšším odborným vzděláním v počtu 26 osob (13,9 %) a nejmenší skupinou byli respondenti s ukončeným základním vzděláním, kterých bylo pouze 5 (2,7 %).

Graf č. 3 Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů Naučné stezky Bohumila Hrabala

Z celkových 187 respondentů bylo 18 osob (9,6 %) se statutem studenta, pouze 4 osoby (2,1 %) byly nezasměštnané a 9 osob (4,8 %) spadalo do kategorie živnostníků. Nejvyšší zastoupení bylo zaznamenáno ve dvou kategoriích, kterými byly zaměstnanci s počtem 76 osob (40,6 %) a osoby na rodičovské dovolené nebo v důchodu, kterých bylo rovných 80 (42,8 %).

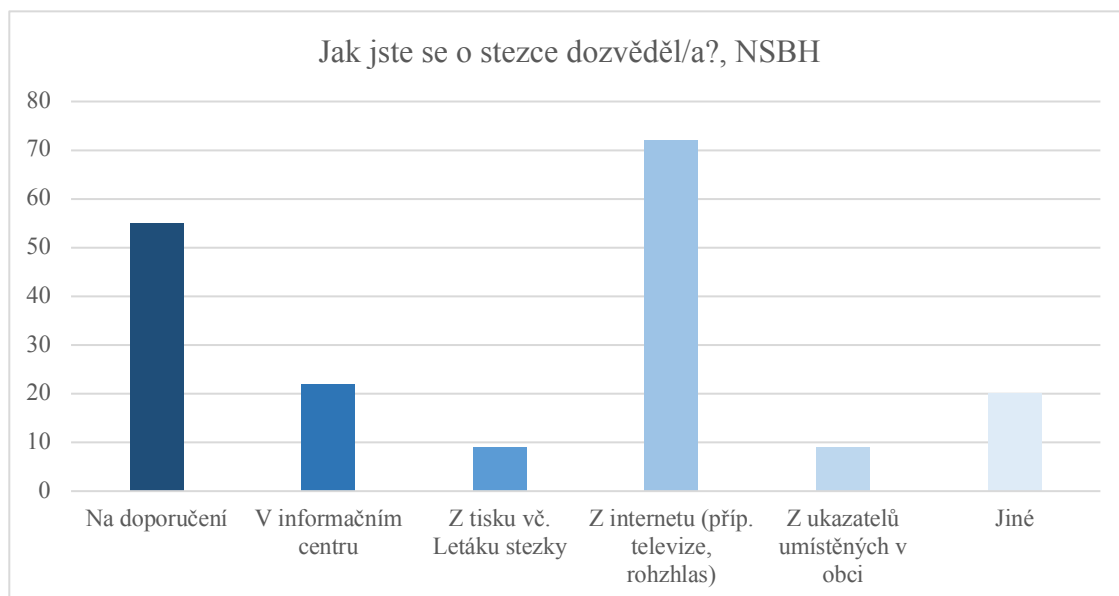
Celkem 98 (52,4 %) osob odpovědělo, že stezku navštívilo prvně, což byla většina, nicméně zbylí respondenti na stezce byly již opakovaně. Dvakrát až třikrát stezku navštívilo 16 osob (8,6 %), čtyřikrát až pětkrát 41 (21,9 %) osob a 32 osob (17,11 %) na stezce již bylo nejméně šestkrát.

V návaznosti na předchozí otázku, týkající se počtu návštěv stezky, se autor dotazoval vazby respondentů na zájmovou lokalitu Kersko. Odpověď, která uváděla, že respondent bydlí v zájmové lokalitě nebo v jejím okolí, označilo 63 osob (33,7 %) a 22 osob (11,8 %) označilo, že vazbu k zájmové lokalitě má, protože do ní jezdí opakovaně. Nejvíce zastoupení byli respondenti bez vazby na zájmovou lokalitu, kterých bylo 102 (54,5 %).

Na základě odpovědí respondentů autor zjistil, že celou stezku má v plánu projít (nebo již prošlo) 92 osob (49,2 %), zatímco zbylých 95 osob (50,8 %) prochází pouze část stezky. Z 92 respondentů, kteří procházeli stezku v celé její délce, bylo 78 osob (84,8 %) spokojeno s délkou i terénem stezky. Zbylému počtu 14 osob (15,2 %) nevyhovoval terén stezky.

O stezce se 72 osob (38,5 %) dozvědělo z internetu (případně z televize, rozhlasu) a 55 osob (29,4 %) uvedlo, že jim byla doporučena. I přesto, že nejbližší informační centra se nacházejí ve vzdálenosti okolo 15 km, 22 osob (11,8 %) uvedlo, že se o stezce dozvěděly právě tam. Z tisku, který zahrnuje i leták stezky, bylo informováno celkem 9 osob (4,8 %).

Nejbližší možné místo, kde je leták stezky k dostání, se nachází přímo v Kersku. Díky ukazatelům umístěným v obci se na stezku vydalo 9 osob (4,8 %) a zbylých 20 osob (10,7 %) uvedlo, že o stezce slyšelo jinde.

Graf č. 4 Zdroj prvních informací o Naučné stezce Bohumila Hrabala

Dotazníková otázka číslo 11 se zabývala problematikou medializace a informovanosti. Autorčin zájem byl zaměřen na názor respondentů, zda jim současná forma medializace stezky a s tím spojená informovanost společnosti o stezce připadá alespoň dostačující. Odpověď „Ne“ označilo 119 osob (60,4 %). Zbývajícím 68 osobám (34,5 %) se současná medializace stezky zdá být dostačující. V navazující otázce autorka žádala 119 respondentů, kteří považují současnou medializaci stezky jako nedostačující, aby uvedli možná zlepšení. Otázka byla dobrovolná, a proto na ní odpovědělo pouze 12 respondentů. Celkem 8 osob uvedlo možnost využití sociálních sítí jako prostředek ke zlepšení. Jeden z respondentů se domníval, že ke zlepšení by mohlo přispět využití reklamních ploch v okolních městech a dvě osoby navrhovaly natočení spotu do televizního vysílání. Poslední člověk navrhoval zvýšit povědomí o stezce pomocí pořádání akcí pro veřejnost s doprovodným programem.

K akcím pro veřejnost se vztahovala následující otázka, která zjišťovala povědomí respondentů o akcích pořádaných v rámci Naučné stezky Bohumila Hrabala. Pozitivním zjištěním bylo, že o nějaké akci v rámci stezky již slyšelo 115 osob (61,5 %), což byla více než polovina. 72 osob (38,5 %) odpovědělo, že o žádné akci neví.

Více jak tři čtvrtiny osob čtou informace, které jsou uvedeny na panelech na jednotlivých zastávkách stezky. Přesněji se jednalo o 141 dotazovaných (75,4 %).

Ostatních 46 osob (24,6 %) odpovědělo, že informace nečte. Dozajista pozitivní zprávou je to, že všech 141 respondentů, kteří odpověděli, že informace na panelech čtou, v následující otázce zaškrtnuli, že uvedené informace splňují jejich očekávání a jsou pro ně dostatečné.

Udržovanou, čistou a v dobrém stavu vidí stezku 169 osob (90,4 %) a pouze 18 osob (9,6 %) zaznamenalo na stezce nedostatky. Autorka v dobrovolné otázce žádala respondenty, kteří zaznamenali nedostatky, aby uvedli konkrétní příklady. Otázku zodpovědělo z 18 osob pouze 10. Všech 10 osob se shodovalo v problému přítomnosti odpadků v okolí stezky, z toho 3 respondenti doplňovali špatný stav dřevěného stojanu na kola na jedné ze zastávek.

Atrakce na stezce považuje za zajímavé a v dostatečném množství zastoupené pouze 84 respondentů (44,9 %), zatímco 103 respondentů (55,1 %) se ztotožňuje s názorem, že zajímavými nejsou nebo jsou málo zastoupeny. Z výzkumu vyplývá, že více jak polovina návštěvníků by uvítala nové a zajímavější atrakce.

Předposlední otázka dávala prostor k doporučení zlepšení a i přesto, že odpovědi byly předem definované, bylo možné vybrat větší počet odpovědí. Výsledná doporučení respondentů jsou graficky znázorněna na grafu číslo 5. Doporučení, které se opakovalo nejvíce, bylo navýšit počet atrakcí na stezce a součástí této odpovědi byla i instalace interaktivních panelů. Celkově se v tomto názoru shodovalo 107 respondentů. Oproti tomu pouze 6 respondentů uvedlo, že by uvítalo rozšíření nebo zkvalitnění informačních panelů.

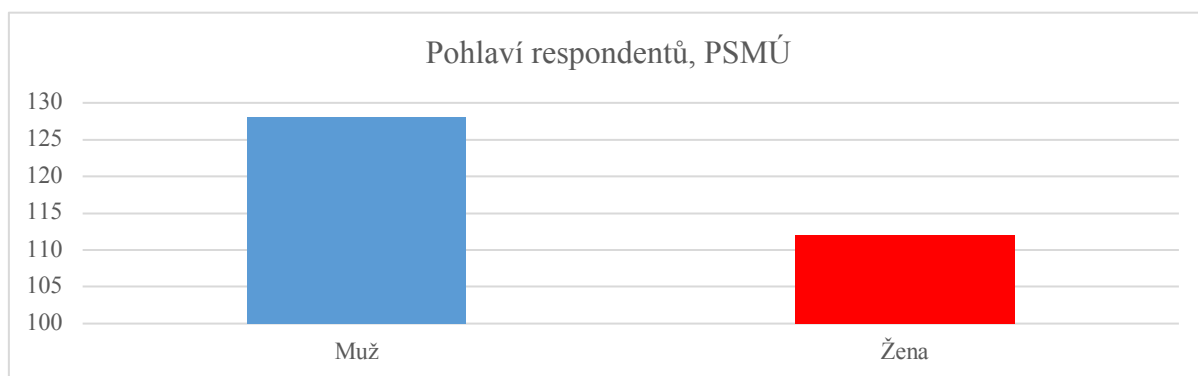
Graf č. 5 Doporučení respondentů ke zlepšení stavu stezky

V poslední otázce dotazníkového šetření se autorka dotazovala respondentů, zda by doporučili stezku k návštěvě někomu dalšímu. Stezku by doporučilo 147 respondentů (78,6 %), což odpovídá většině.

5.1.2 Pohádková stezka v Malé Úpě

Stejně, jako tomu bylo v předchozím případě, respondenti starší 18 let odpovídali na totožné otázky ve čtyřech termínech v roce 2021, přesněji v květnu, srpnu, říjnu a prosinci. Dotazníky byly respondentům distribuovány v papírové formě na zastáveních číslo 1 a číslo 6. Celkový počet respondentů, kteří do šetření přispěli svými odpověďmi, je 240 osob.

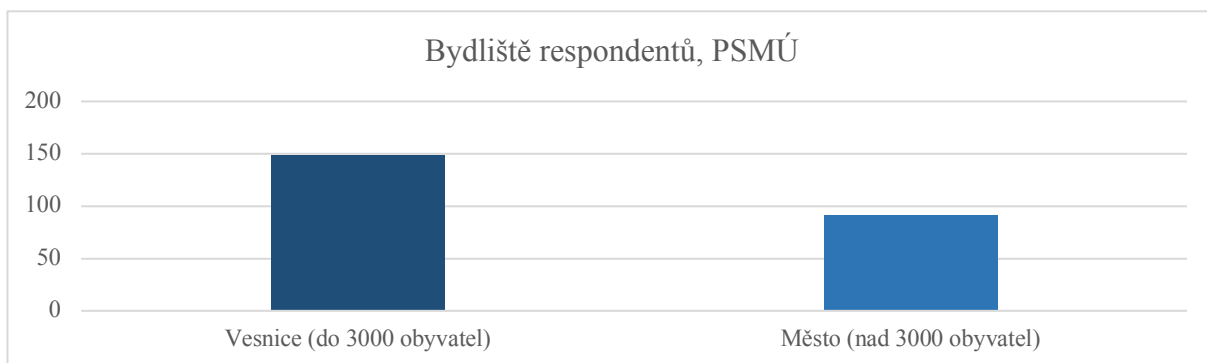
Z celkových 240 respondentů na Pohádkové stezce bylo 128 mužů (53,3 %) a 112 žen (46,7 %) z čehož je možné usuzovat, že zastoupení obou skupin pohlaví respondentů je velmi vyrovnané.

Graf č. 6 Pohlaví respondentů Pohádkové stezky v Malé Úpě

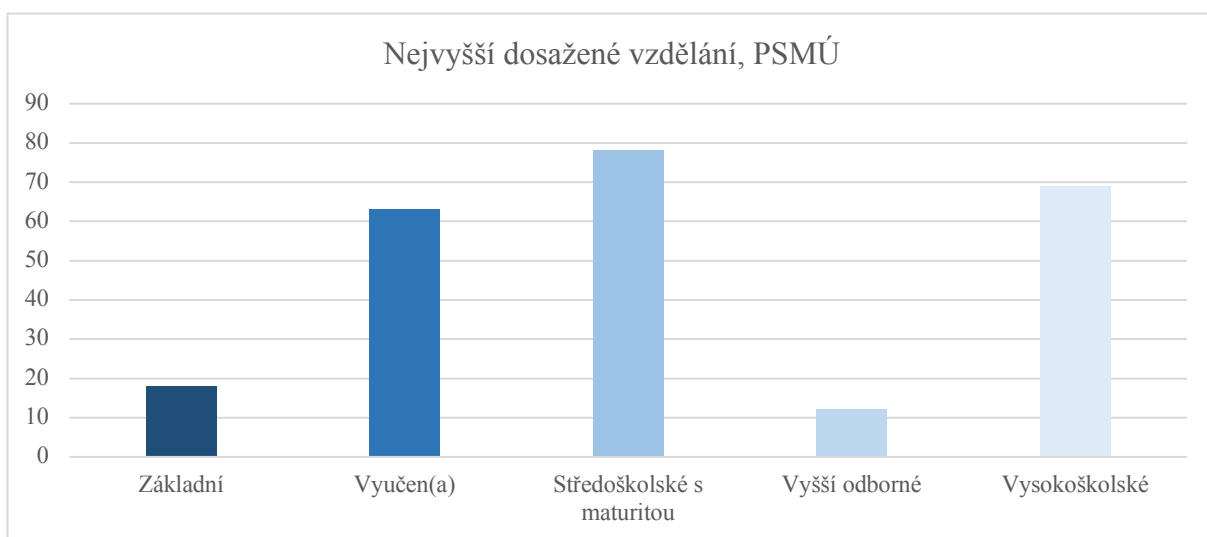
Vzhledem k náročnému horskému terénu není překvapením, že nejnižší počet návštěvníků byl ve věkové kategorii 66 let a více, kterých bylo pouze 18 osob (19,4 %). Naopak nejvíce bylo poměrně mladých respondentů ve skupině od 27 let do 35 let, kterých bylo celkem 74 (30,8 %). Druhou nejvíce zastoupenou kategorií byli respondenti ve věku od 36 let do 50 let. V tomto věku autor napočítal celkem 59 osob (24,6 %). Nejmladší věková kategorie (18-26 let) čítala 41 osob (17,1 %), čímž se stala druhou nejméně zastoupenou. V rozpětí 51-65 let bylo sečteno 48 respondentů (20 %).

Nadpoloviční většina respondentů (62,1 %) odpověděla, že žije ve vesnici. Pouze 91 respondentů (37,1 %) mělo bydliště ve městě.

Graf č. 7 Bydliště respondentů Pohádkové stezky v Malé Úpě

V souvislosti s nejvyšším dosaženým vzděláním bylo nejvíce osob, kteří dokončili střední školu úspěšným složením maturitní zkoušky. Tuto kolonku zaškrtilo 78 respondentů (32,5 %). Příjemným překvapením je, že v závěsu s 69 respondenty (28,8 %) byli lidé, jenž mají vysokoškolský titul. Na třetím místě v četnosti zastoupení byli řemeslníci s výučním listem, jejichž počet se dostal na 63 osob (26,3 %). Poslední dvě místa se dělí mezi vzdělání základní, s počtem 18 osob (7,5 %), a vyšší odborné, s počtem 12 osob (5 %).

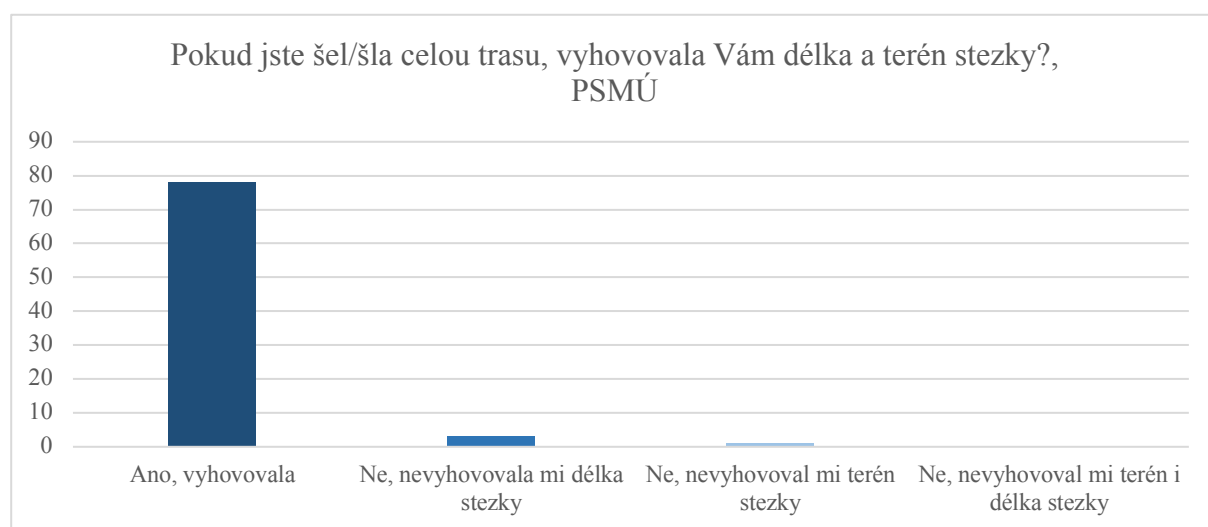
Graf č. 8 Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů Pohádkové stezky v Malé Úpě

Je možné polemizovat nad tím, zda nejvyšší zastoupení respondentů na rodičovské dovolené nebo v důchodu má spojitost s rekreačním charakterem obce, nicméně tento status mělo 76 osob (31,7 %). V těsném závěsu byli zaměstnanci, kterých bylo napočítáno 72 (30 %). Více jak jednu pětinu (22,5 %) respondentů tvořili živnostníci a nejméně zastoupení byli studenti s celkovým počtem 38 osob (15,8 %). Z celkového počtu respondentů autorka nezaznamenala v rámci dotazníkového šetření žádného se statutem nezaměstnaného.

Poměrně vysoký počet respondentů odpověděl, že stezku navštívil víckrát než jednou. Dvakrát a víckrát navštívilo stezku celkem 138 lidí (57,5 %), což je nadpoloviční většina. Poprvé, v době šetření, bylo na stezce 102 dotazovaných osob (42,5 %).

I přesto, že většina návštěvníků byla na stezce již poněkolkáté, 126 osob (52,5 %) nemá na zájmovou lokalitu žádnou vazbu. Vzhledem k poloze lokality uvedlo pouze 21 osob (8,75 %), že se v zájmové lokalitě nachází jejich bydliště. Zbýlých 93 respondentů (38,75 %) do lokality jezdí opakovaně.

Vzhledem k délce stezky a doporučení autorky stezky, autorka předpokládala, že většina respondentů nešla nebo nebude mít v plánu jít celou trasu stezky. Tento předpoklad potvrdila odpověď 158 respondentů (65,8 %), kteří uvedli, že šli nebo mají v plánu jít pouze část celkové trasy. I přesto může být překvapující počet 82 osob (34,2 %), kteří se rozhodli jít celou délku trasy. Těchto osob se autorka dále dotazovala, zda byly spokojeni s délkou a terénem celé stezky. Naprostá většina (95,1 %) odpověděla, že délka trasy i její terén jim vyhovovali. Celkem 3 respondenti (3,7 %) byli nespokojeni s délkou trasy a zbývající respondent (1,2 %) uvedl, že mu nevyhovoval terén stezky.

Graf č. 9 Spokojenost respondentů s délkou a terénem celé trasy Pohádkové stezky v Malé Úpě

Informační centrum, pravděpodobně to nacházející se přímo v obci, uvedlo jako zdroj prvních informací o stezce 123 respondentů (51,2 %). Dále se lidé o stezce nejvíce dozvídali z internetu (případně televize, rozhlas), což uvedlo 59 osob (24,6 %), a doporučením, díky kterému bylo o stezce informováno 38 osob (15,8 %). V kontextu zdroje prvních informací o stezce byly nejméně zastoupeny tiskoviny (tisk, leták stezky), které označilo 15 respondentů (6,3 %), a ukazatelé v obci, které přivedly na stezku pouze 5 respondentů (2,1 %).

Propagace stezky je jednoznačně na dobré úrovni, o čemž svědčí počet 203 osob (84,6 %), kteří si myslí, že medializace stezky je dostatečná a společnost je o ní dobře informována. Zbývajících 37 osob (15,4 %), kteří si to nemyslí, bohužel v rámci dobrovolné rozepisovací otázky neuvedly žádná doporučení na možná zlepšení.

V souvislosti s akcemi, které se v rámci stezky pořádají, je informovanost zhruba vyrovnaná. O nějaké z akcí mělo povědomí 128 respondentů (53,3 %), zbylých 112 (46,7 %) nikdy o žádné neslyšelo.

O tom, že práce provozovatelů stezky nepřichází nazmar, svědčí odpověď 179 respondentů (74,6 %), kteří uvedli, že čtou informace na panelech na jednotlivých zastaveních stezky. I přes to se ale našlo 61 respondentů (25,4 %), kteří uvedli, že informace na panelech nečtou. Všichni z respondentů, jenž odpověděli, že informace na panelech čtou, jsou toho názoru, že informace na panelech jsou dostatečné a splňují jejich očekávání.

Kvalitní zpracování stezky a její údržbu potvrzuje celkem 238 respondentů (99,2 %), kteří jsou se stavem stezky i jejího okolí spokojeni. Zbylí 2 respondenti (0,8 %), kteří odpověděli, že jsou se stavem stezky nespokojeni, dále uváděli, že jejich nespokojenost pramení z odpadků, které při návštěvě stezky zaznamenali v jejím okolí.

Atrakce na trase hodnotí jako dostačující a atraktivní 212 osob (88,3 %) a i přesto, že atrakce stále přibývají jsou nedostačující nebo neatraktivní pro 28 osob (11,7 %).

V otázce doporučení možných zlepšení neodpovídali všichni respondenti, což autorka považuje za pozitivní zpětnou vazbu. Respondenti měli možnost zaškrtnout více odpovědí a jejich grafické znázornění je možné vidět na grafu 10.

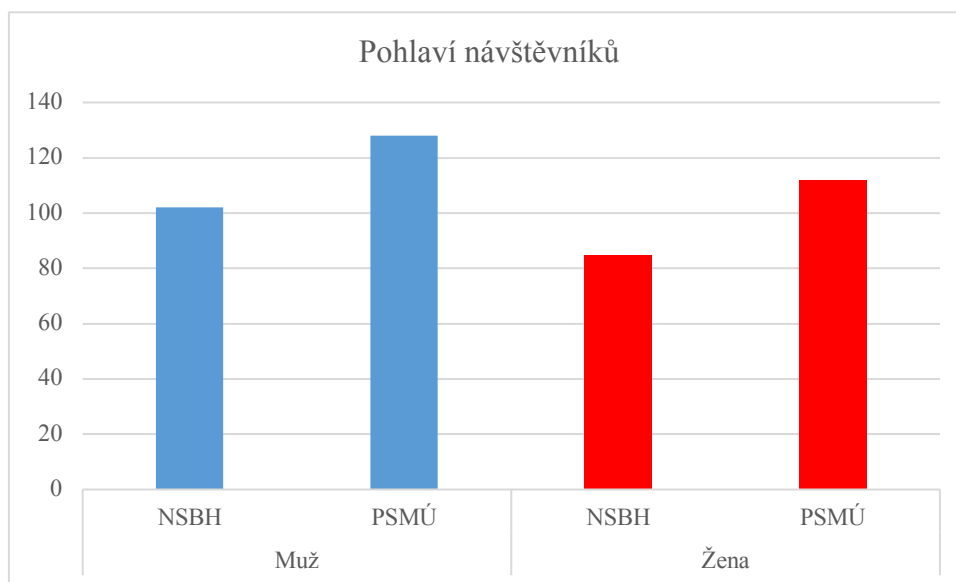

Graf č. 10 Doporučení respondentů ke zlepšení Pohádkové stezky v Malé Úpě

Stezku by po jejím navštívení doporučilo někomu dalšímu 228 respondentů (95 %) a zbývajících 12 respondentů (5 %) by ji z nějakého důvodu nedoporučilo.

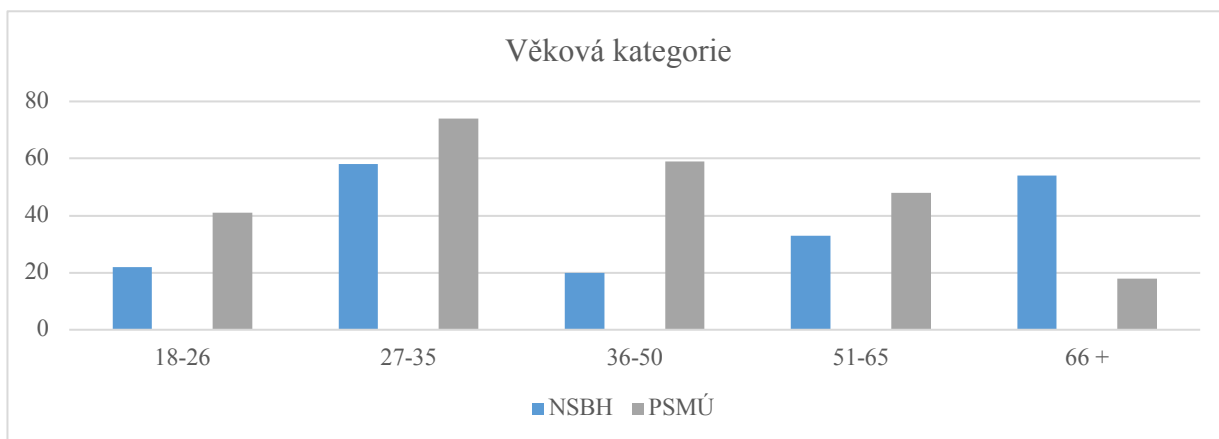
5.1.3 Grafické znázornění komparace dotazníkových šetření

Na grafu číslo 11, který porovnává rozložení pohlaví návštěvníků stezek, je jasně zřetelné, že na obou stezkách bylo menší zastoupení návštěvníků ženského pohlaví. Rozdíl mezi pohlavími není velký a u obou stezek je velmi podobný.

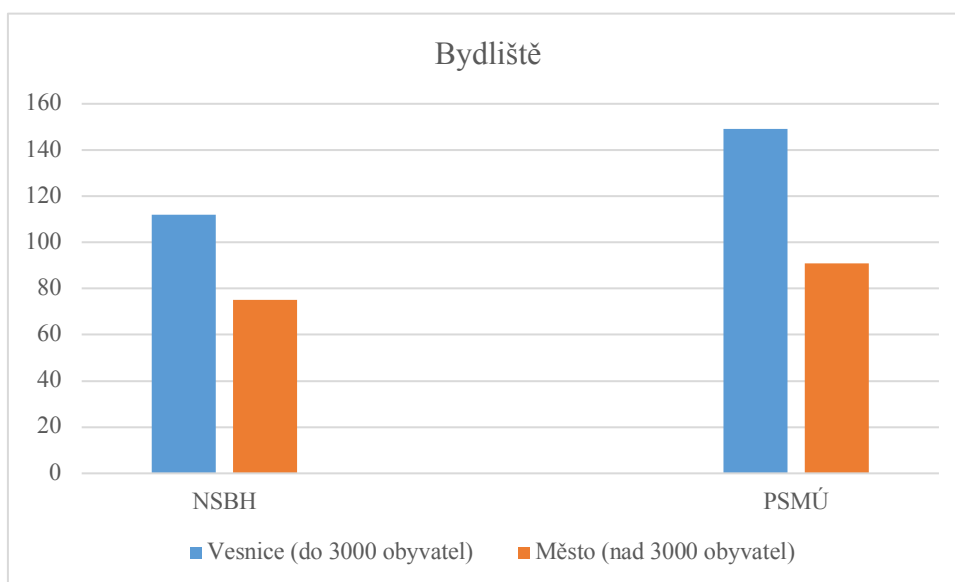
Graf č. 11 Porovnání pohlaví návštěvníků stezek

Heterogenita věkových kategorií, která je vyobrazena na grafu číslo 12, může být minimálně v případě věkové skupiny návštěvníků starších 66 let způsobena významně rozdílnou náročností terénu stezek. V případě Naučné stezky Bohumila Hrabala jde o rovinatý nenáročný terén, který nezpůsobuje obtíže starším osobám. Oproti tomu horský terén Pohádkové stezky v Malé Úpě jednoznačně není vhodný pro starší návštěvníky, kteří mohou trpět pohybovými problémy. Podobně významný rozdíl je graficky znázorněn i u věkové kategorie návštěvníků v rozmezí 36 až 50 let.

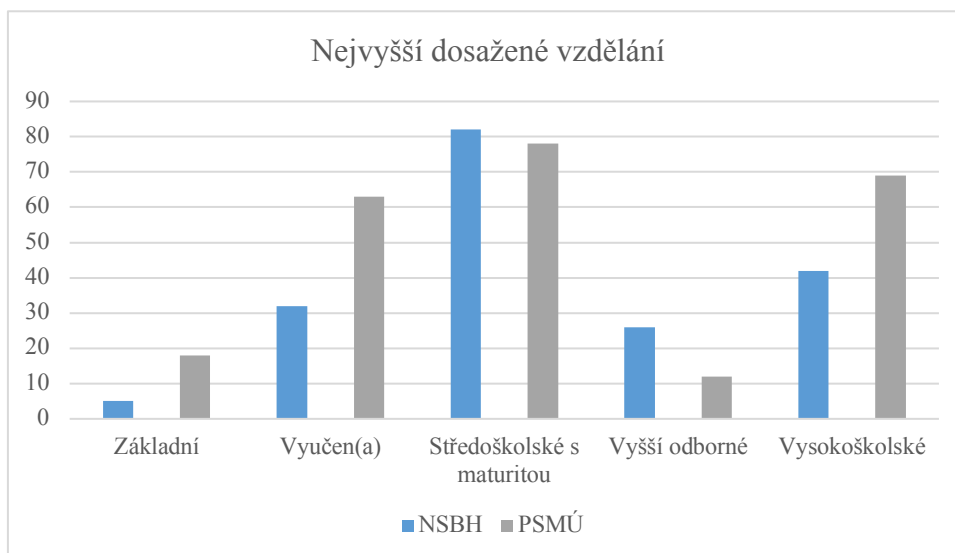
Graf č. 12 Věkové kategorie návštěvníků stezek

V dotazníkovém šetření obou stezek bylo více návštěvníků s bydlištěm vesnického charakteru. Díky grafickému vyobrazení na grafu číslo 13 je dobře znatelná podobnost v rozložení skupin na obou stezkách.

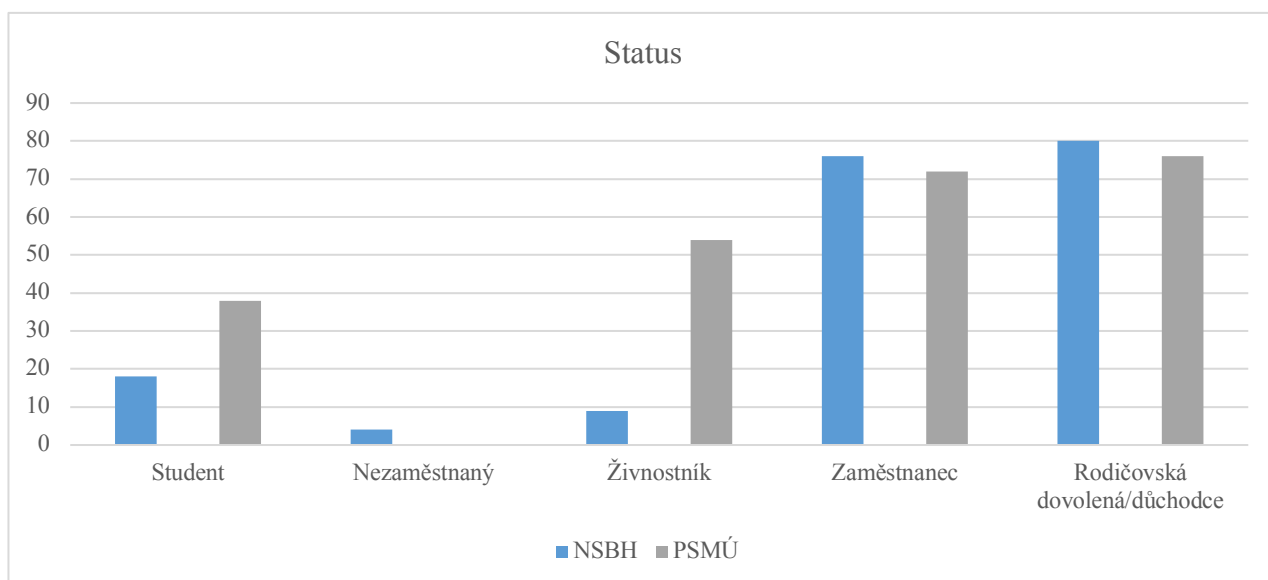
Graf č. 13 Bydliště návštěvníků stezek

Na grafu číslo 14 můžeme jasně vidět, že největší shodu v oblasti nejvyššího dosaženého vzdělání autorka zaznamenala u středoškolsky vzdělaných návštěvníků, kteří úspěšně složili maturitní zkoušku. Ve všech ostatních skupinách jsou jasně zřetelné rozdíly mezi stezkami.

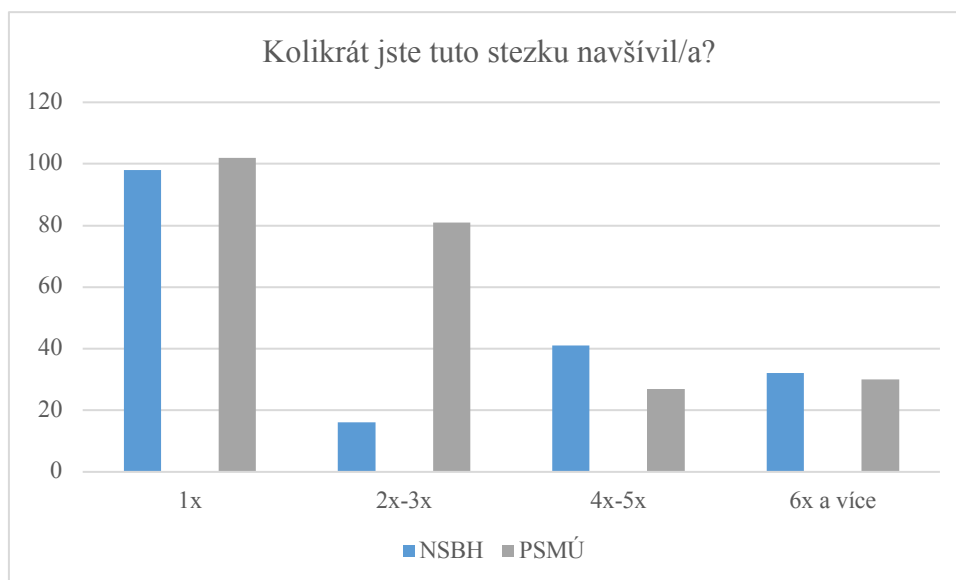
Graf č. 14 Nejvyšší dosažené vzdělání návštěvníků stezek

Nějtvětší počet návštěvníků obou stezek měl status zaměstnance nebo osob na rodičovské dovolené, nebo v důchodu. Mimo jiné je na grafu číslo 15 vyobrazeno, že na Pohádkové stezce v Malé Úpě nebyl v rámci dotazníkového šetření přítomen nikdo, kdo by byl nezaměstnaný. Vzhledem k cílení na rodiny s dětmi byl taktéž na Pohádkové stezce zaznamenán větší počet osob se statusem studenta. Větší výdaje v rekreačním horském prostředí mohly být důvodem vyššího zastoupení živnostníků v Malé Úpě.

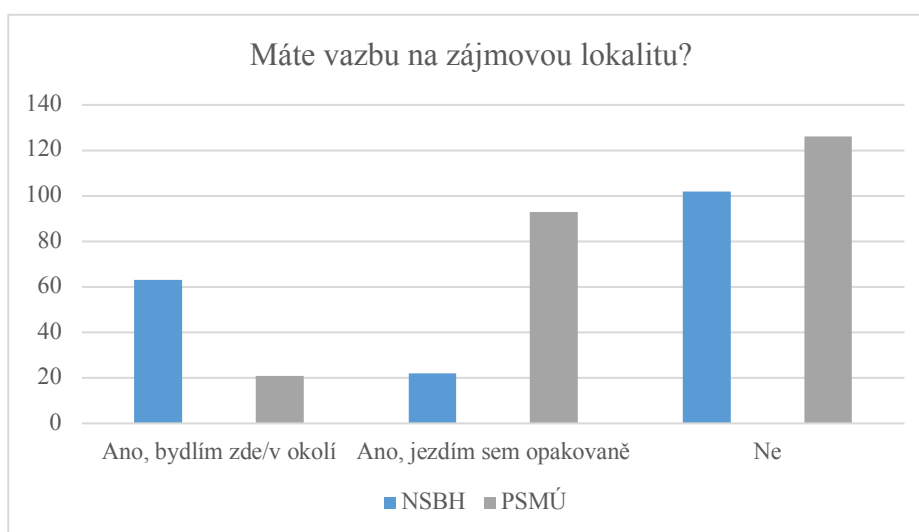
Graf č. 15 Status návštěvníků stezek

Většina návštěvníků stezek byla na stezkách poprvé. Významný rozdíl je na grafu 16 zaznamenán ve skupině návštěvníků, kteří na stezce byli podruhé nebo potřetí. Počet návštěvníků, kteří stezky navštívili šestkrát a vícekrát, je velmi podobný.

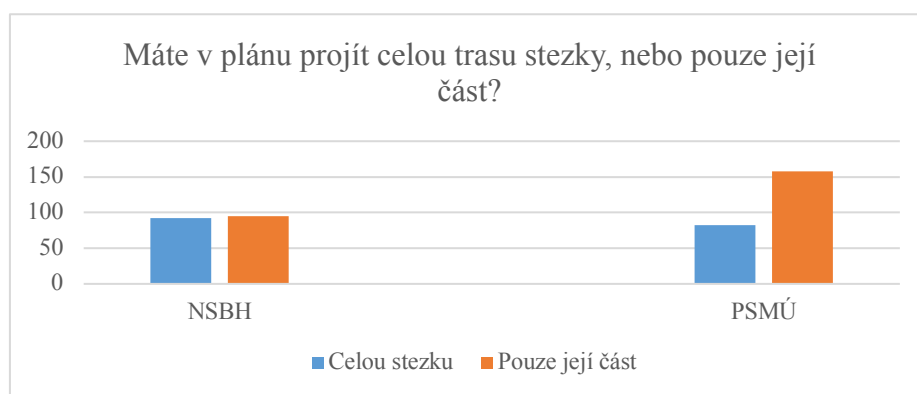
Graf č. 16 Počet návštěv stezky

Vazbu na zájmovou lokalitu stezek neměla většina návštěvníků. Markantní rozdíl, viditelný na grafu číslo 17, mezi stezkami vznikl ve skupině návštěvníků, kteří do lokalit jezdí opakovaně. Opět může vznikat spojitost s rekreačním charakterem horské oblasti, kam mnozí jezdí na dovolenou, ale v kontextu Kerska, braného jako chatová oblast, nelze s jistotou říct, zda je za vznikem rozdílu tento důvod.

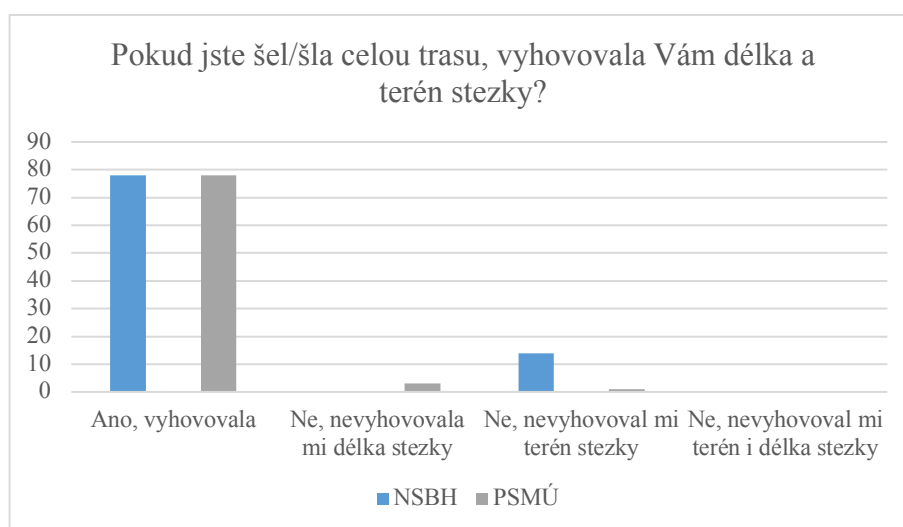
Graf č. 17 Vazba návštěvníků na zájmovou lokalitu

Vzhledem k delší trase a náročnějšímu terénu autorka očekávala, že v případě Pohádkové stezky v Malé Úpě nepůjde většina respondentů celou trasu stezky. Na internetových stránkách Pohádkové stezky je i doporučení, které nabádá návštěvníky k rozdělení celé délky trasy do více okruhů a projití stezky za více dní. Naopak překvapením byly odpovědi návštěvníků Naučné stezky Bohumila Hrabala, které graficky porovnává graf číslo 18. Počet návštěvníků, kteří nešli nebo neplánovali jít celou trasu stezky, byl velmi podobný jako počet zbylých návštěvníků, kteří šli nebo měli v plánu jít celou trasu. Délka i náročnost terénu je přitom velmi přívětivá k tomu jít celou trasu stezky.

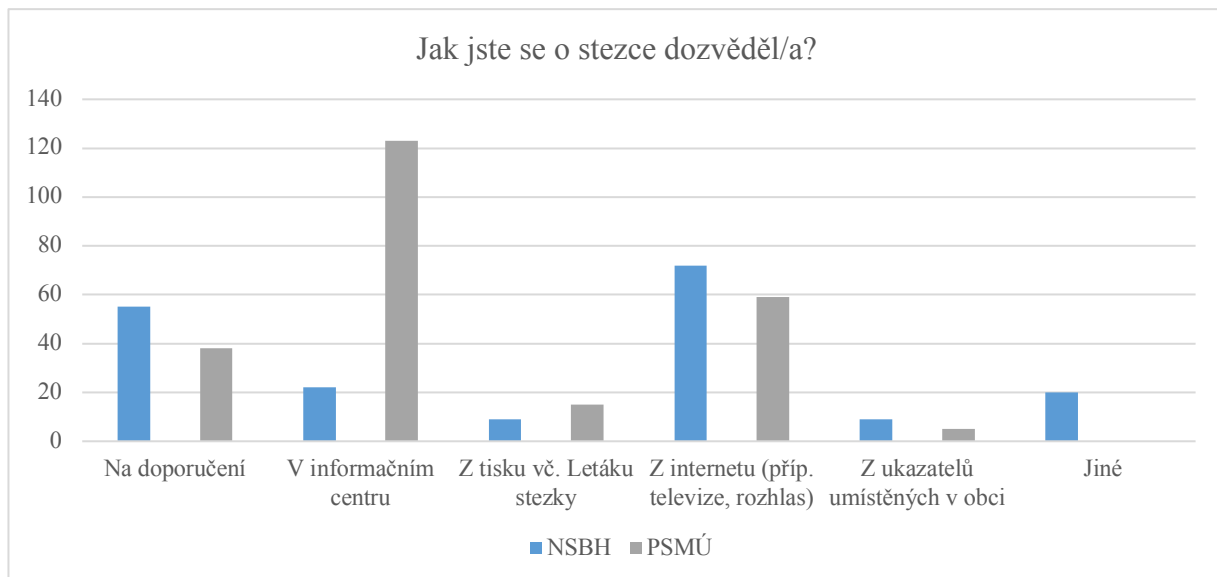
Graf č. 18 Plán trasy návštěvníků

Většina návštěvníků, kteří šli celou delku stezek, byla spokojena s délkou i terénem stezky. Malá část návštěvníků Pohádkové stezky v Malé Úpě byla nespokojena s délkou, nebo terénem stezky. Stejně tak se vyskytla mezi návštěvníky Naučné stezky Bohumila Hrabala skupina, která byla nespokojena s terénem stezky.

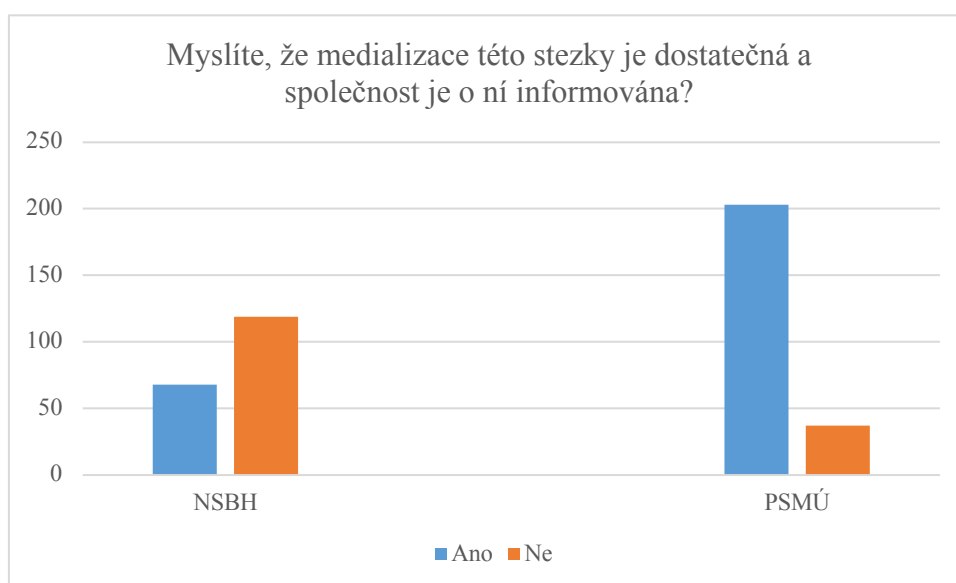
Graf č. 19 Spokojenost návštěvníků s terénem a délkou stezek

V Malé Úpě, kde se nachází informační centrum přímo v obci, bylo mnoho návštěvníků, kteří se dozvěděli o Pohádkové stezce právě tam. U stezky v Kersku bylo nejvíce odpovědí rozděleno mezi doporučení a internet (včetně televize a rozhlasu).

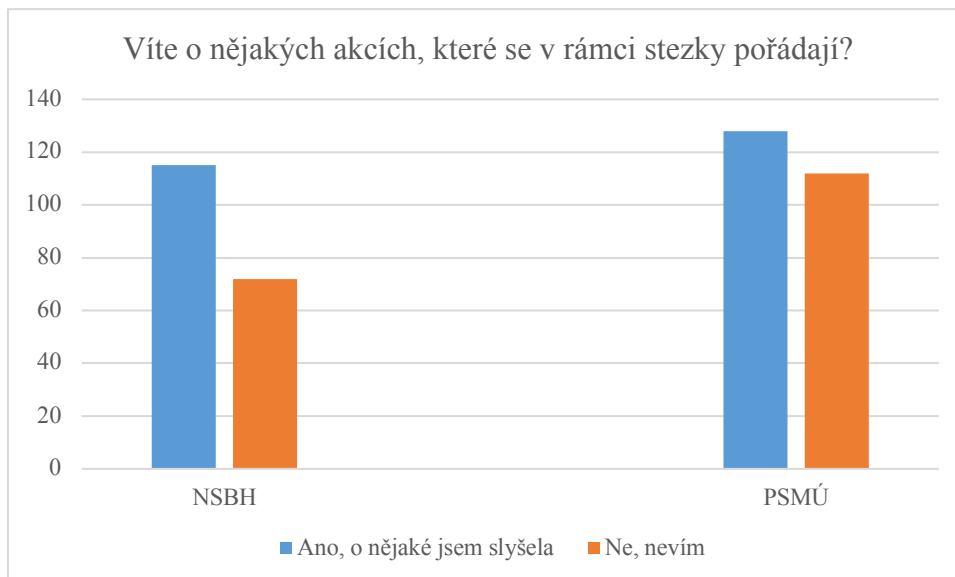
Graf č. 20 Zdroj, ze kterého se návštěvníci dozvěděli o stezce

Znatelný rozdíl byl zaznamenán mezi návštěvníky stezek, kdy většina návštěvníků Pohádkové stezky se domnívá, že medializace této stezky je dostatečná a společnosti se dostávají informace o ní. V rámci Naučné stezky Bohumila Hrabala je větší část návštěvníků přesvědčena, že medializace stezky je nedostatečná.

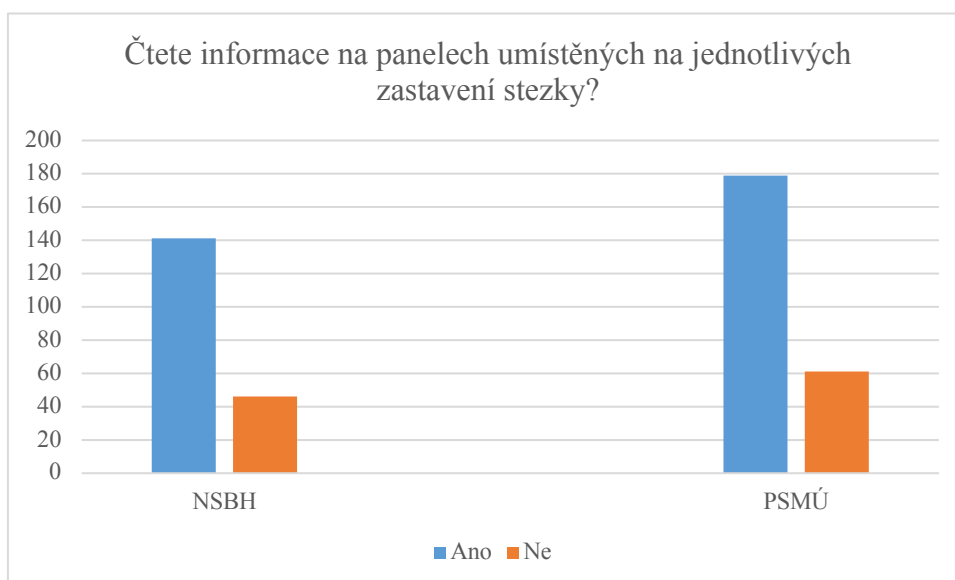
Graf č. 21 Medializace stezek

Povědomí o akcích bylo zřetelně vyšší na Naučné stezce Bohumila Hrabala, nicméně autorka dohledala realizaci pouze jedné akce na obou stezkách, tedy velké zastoupení návštěvníků, kteří uvedli, že o žádné akci neví, není překvapením.

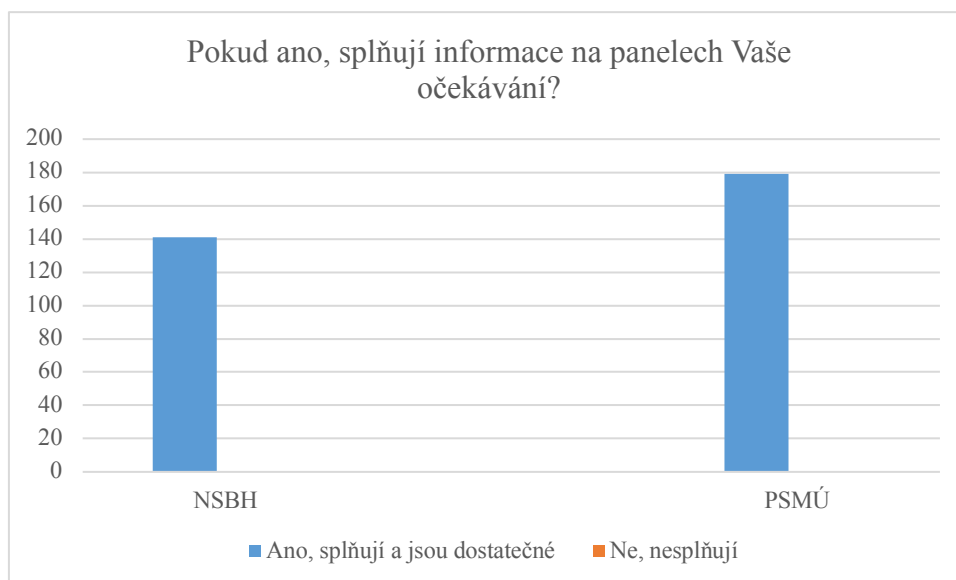
Graf č. 22 Povědomí o akcích, pořádaných v rámci stezek

Jako jednoznačně kladné zjištění hodnotí autorka většinou odpověď návštěvníků obou stezek, kteří uvedli, že čtou informace na panelech umístěných na zastaveních stezek.

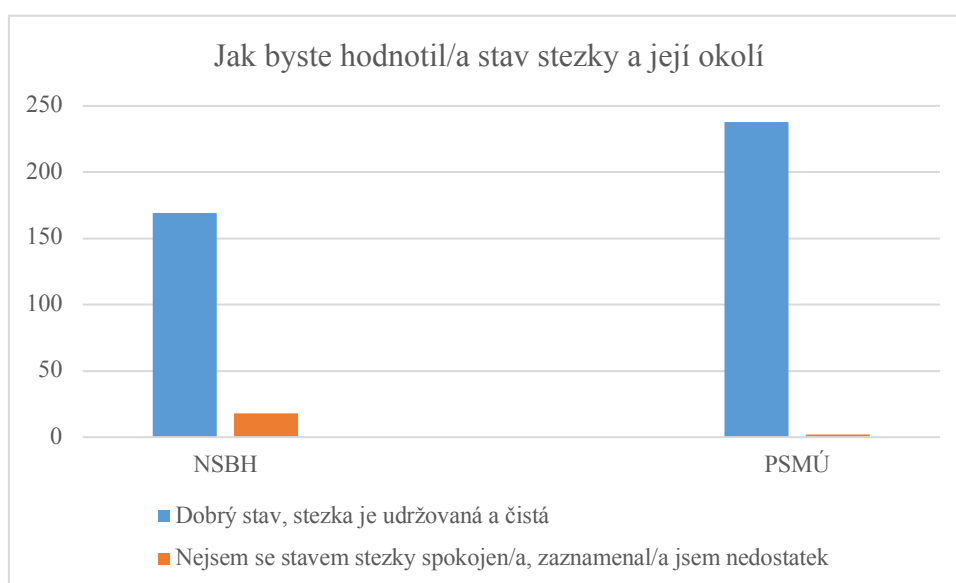
Graf č. 22 Rozložení návštěvníků, kteří čtou informace na panelech

Graf číslo 23 ukazuje, že všichni dotazovaní návštěvníci stezek, kteří uvedli, že čtou panely na zastaveních, odpověděli, že informace na nich splňují jejich očekávání. Z těchto odpovědí je možné usuzovat, že panely jsou koncipované a zpracované kvalitním způsobem.

Graf č. 23 Spokojenost návštěvníků s informacemi na panelech

Jak je vidět na grafu číslo 24, stav obou stezek hodnotí návštěvníci především jako dobrý. Ve srovnání obou stezek zaznamenalo více návštěvníků nedostatky na stezce v Kersku. Nespokojení jedinci se vyskytli i v Malé Úpě, ale jejich počet je velmi nízký. V celkovém měřítku je možné tvrdit, že stav obou stezek je v dobrém stavu.

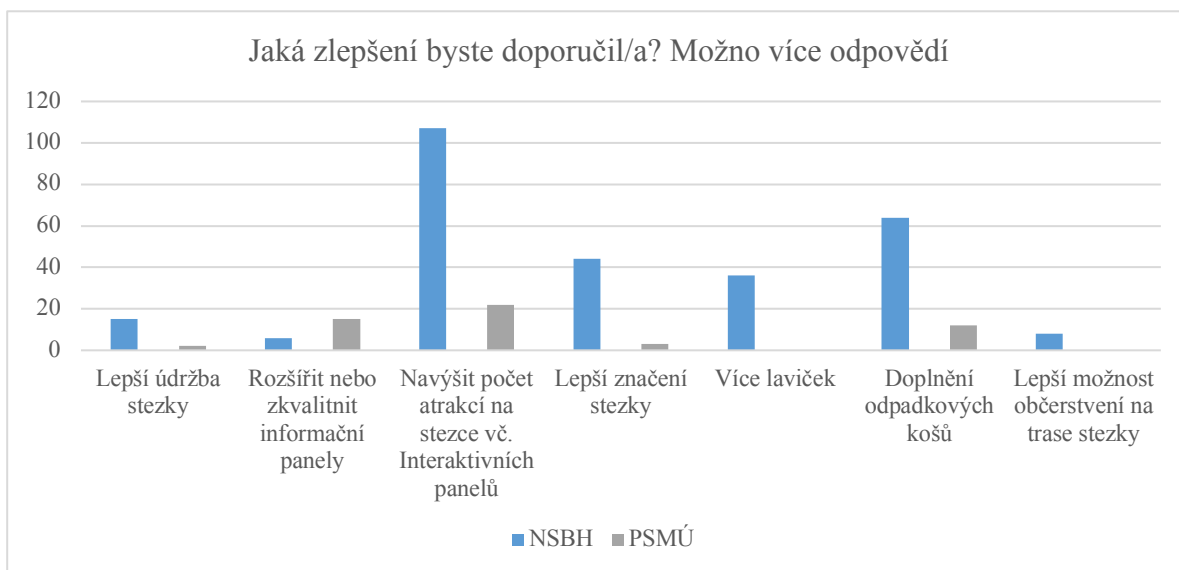
Graf č. 24 Hodnocení stavu stezek a jejich okolí

Spokojenost s atrakcemi stezek a jejich množstvím je vyobrazena na grafu číslo 25. Na Naučné stezce Bohumila Hrabala je počet spokojených a nespokojených návštěvníků velmi vyrovnaný. Naopak na Pohádkové stezce je markantní část návštěvníků s atrakcemi na stezce spokojena. Odpověď, vyjadřující nespokojenost s atrakcemi, zaškrtnlo malé množství návštěvníků, u kterých je možnost vyššího očekávání před návštěvou stezky.

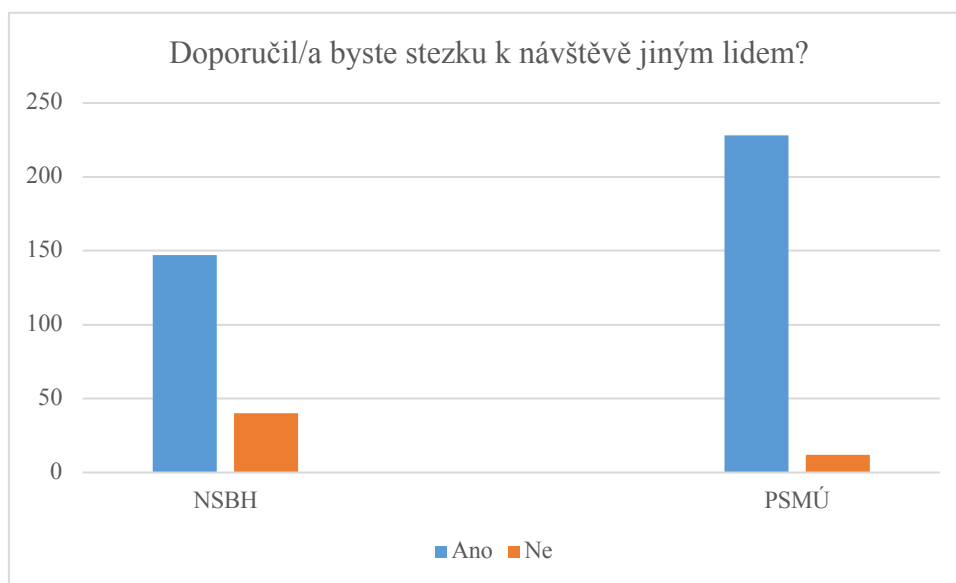
Graf č. 25 Spokojenost s atrakcemi stezek

Návštěvníci stezek měli možnost vybrat doporučení, která by mohla zlepšit stav a atraktivitu stezek. Rozložení odpovědí je graficky znázorněno na grafu číslo 26. Ve spojitosti s předchozí otázkou uvedlo nejvíce návštěvníků stezky v Kersku doporučení doplnit stezku o více atrakcí včetně interaktivních panelů. Dalším z významných doporučení na této stezce bylo doplnění odpadkových košů. Řešení tohoto doporučení je dle autorky bez východiska, jelikož se stezka nachází v lesním komplexu, ve kterém je vzhledem k výskytu zvěře nemožné bezpečné umístění odpadkového koše. V rámci stezky v Malé Úpě nebyl uveden velký počet doporučení. Autorka z tohoto faktu usuzuje, že návštěvníci jsou se stezkou obecně spokojeni. Mezi zastoupenými doporučeními v Malé Úpě bylo nejvíce odpovědí zaznamenáno ve směru rozšíření informačních panelů a navýšení počtu atrakcí včetně interaktivních panelů.

Graf č. 26 Doporučení návštěvníků ke zlepšení stavu a atraktivity stezek

K návštěvě by stezky doporučila většina dotazovaných návštěvníků. Na grafu číslo 27 je možné vidět, že se vyskytli i návštěvníci, kteří by stezku nedoporučili, ale jejich počet je v obou případech nízký. Nižší počet nespokojených návštěvníků je evidován na Pohádkové stezce v Malé Úpě.

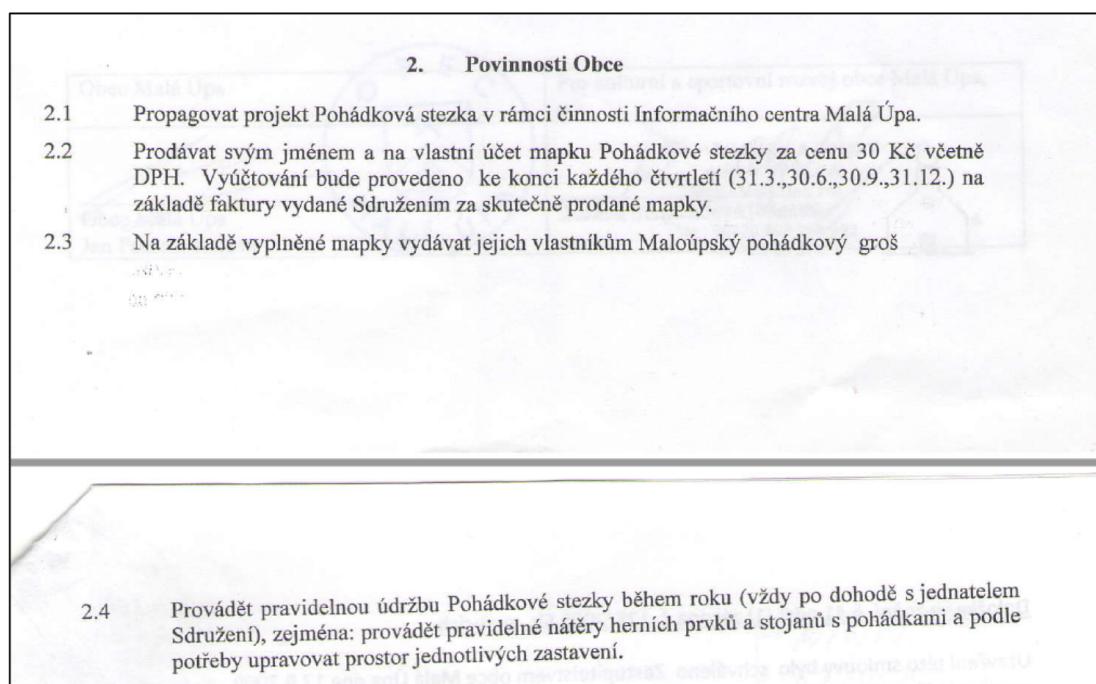
Graf č. 27 Doporučení stezky k návštěvě

5.2 Rozhovory se starosty obcí

5.2.1 Starosta obce Malá Úpa

Projekt realizace stezky byl realizován za podpory správy KRNAP, sdružení Pro kulturní a sportovní rozvoj obce Malá Úpa, o. s. (dále jen „sdružení“) a jak uvedl starosta obce Malá Úpa, pan inženýr Karel Engliš, obec zajišťovala podporu při jednáních se správními orgány, získávání povolení a jednáních se správou KRNAP. Celkový koncept byl vymyšlen sdružením, které zároveň získalo na projekt Pohádkové stezky dotaci, podílelo se na financování projektu a vedlo jeho realizaci. Jak uvedl pan inženýr Engliš, dotace byla čerpána z programu Rozvoje venkova, ale bližší informace neznal.

Obec ze svého rozpočtu financuje drobné údržby stezky a tato povinnost vzniká na základě smluvního vztahu se sdružením. Starosta obce se domnívá, že tato povinnost nemá co dočinění s podmínkami dotace, ale s potřebou udržovat stezku v dobrém stavu. V rámci rozhovoru byl poskytnut úryvek z uzavřené smlouvy obce a sdružení.

Obrázek číslo 5: Úryvek smlouvy o Pohádkové stezce v Malé Úpě. Zdroj: starosta obce

Autorka se dotazovala, zda byly v rámci realizace stezky potřebné stavební či terénní úpravy. V rámci této otázky starosta odpověděl, že úpravy probíhaly v rámci výstavby 10 zastavení stezky, na kterých se nacházejí panely s pohádkami a herní prvky.

Problematiku medializace obec aktivně neřeší. Starosta je přesvědčen, že se stezka propaguje sama, ale i přesto ji obec uvádí ve všech propagačních materiálech jako jednu z hlavních atrakcí obce.

V rámci akcí, které se pořádají v souvislosti se stezkou, byla uvedena pouze jedna akce. Tou jsou Krakonošovy toulky, které se pořádají každoročně v září a jsou pořádány pro rodiny s dětmi. V rámci akce se rodiny s dětmi vydávají po trase Pohádkové stezky a na jednotlivých zastaveních plní různé úkoly. Starosta uvádí, že jde o velmi populární a vyhledávanou akci.

V rámci zpětné vazby turistů a místních občanů neprovádí obec žádné průzkumy, ale již pár let je údajně stezka hodnocena kladně, a to i u místních obyvatel, kteří v rozhovorech se starostou uvádějí, že jde o pěkný příklad soft turismu. Co se týče obyvatel obce, negativní reakci nezaznamenalo vedení obce ani v průběhu samotné realizace stezky.

Nad modernizací stezky se vedení obce neustále zamýšlí, ale důrazně odmítá například v současnosti oblíbené přidávání QR kódů na panely. Důvodem je přesvědčení, že telefony dětem do přírody nepatří. Jedním z návrhů modernizace je zkrácení jednotlivých textů na panelech a přidání více zastávek. V roce 2021 došlo k přidání laviček na mnohá zastavení. Autorka by ráda dodala, že se jedná o atraktivní dřevěné lavičky, které skvěle zapadají na trasu stezky a nenarušují vzhled krajiny.

5.2.2 Starosta obce Hradištko – Kersko

Starosta obce Hradištko – Kersko, inženýr Vlastimil Šesták, na začátku rozhovoru avizoval, že bohužel v době realizace stezky nebyl ve vedení obce, a tedy není příliš informován. Uvedl, že podnět na realizaci stezky podalo Sdružení obcí „Kersko“, které se skládalo z obcí Hradištko, Sadská a Třebestovice. Obec v realizaci stezky dle jeho slov figurovala jako iniciátor.

Na financování vzniku stezky se podílelo Sdružení obcí „Kersko“ a Lesy České republiky. Na vznik stezky nebyly čerpány žádné dotační podpory. Obec na své náklady realizuje svoz odpadků ze zastavení, na kterých je umístěn odpadkový koš.

V rámci alokace finančních zdrojů také poskytuje obec obecního zaměstnance, který v případě potřeby opravuje poškozené atrakce a panely. Obec v roce 2022 počítá s potřebou nového nátěru atrakcí a panelů, na čemž se plánuje domluvit se správou Lesů České republiky. Pan starosta uvádí, že obec nemá problém se na spolufinancování údržby a správy stezky podílet větším dílem.

V rámci stavebních úprav při vzniku stezky došlo ke srovnání povrchu na některých zastaveních, zároveň došlo k výstavbě atrakcí a informačních panelů. V rozhovoru bylo

zmíněno, že části stezky se nacházejí v chráněnné krajinné oblasti spadající pod NATURU 2000. Ta ale vznikla až po realizaci stezky a ač se nachází v okolí stezky, žádné ze zastavení ničemu nevadí.

V rámci medializace stezky došlo k vydání informačního letáku v roce 2012, který naučnou stezku zmiňoval, dále v roce 2018 obecný informační leták zaměřený na celé nymbursko. Mimo to se každé jaro, před letní sezónou, vylepují jednorázově plakáty, které na naučnou stezku zvou návštěvníky.

V otázce akcí pro veřejnost v rámci naučné stezky, starosta uvádí pouze jednu akci. Jedná se o Hrabalovo Kersko, které se pořádá každoročně v květnu. Akce je cílena na celou lokalitu Kerska, ale v rámci naučné stezky se v době této akce pořádají komentované procházky s průvodcem. Obec se na této akci podílí finančním příspěvkem pro Městskou knihovnu v Nymburce, která zařizuje svoz návštěvníků do Kerska pronajatým autobusem.

Zpětnou vazbu obec cíleně nezjišťuje, nicméně je možnost ponechat vzkaz na stránkách obce. V době rozhovoru neměl starosta obce o žádném vzkazu povědomí a stejně tak neměl povědomí o negativní reakci občanů obce v době realizace stezky. Domnívá se tedy, že žádná nebyla.

Obec prozatím do budoucna nepřemýšlí o žádné modernizaci naučné stezky.

5.2.3 Bývalá místostarostka obce Hradištko – Kersko

Rozhovor s bývalou místostarostkou obce Hradištko – Kersko, Janou Kubovou, probíhal spíše jako doplňující k rozhovoru se současným starostou obce.

V době vzniku stezky byla paní Kubová současně jednou ze zakládajících Sdružení obcí „Kersko“. V rámci rozhovoru byla autorka informována, že v minulých letech došlo k zániku Sdružení. Jelikož paní Kubová s manželem v Kersku provozují Lesní ateliér Kuba, pohybují se po lesním komplexu velmi často a je přesvědčena, že je potřeba vznik nového značení, protože současné je buď poničené nebo zmatečné.

Na určité úpravy v rámci zastavení využívá již od minulosti paní Kubová příspěvky z fondu hejtmanky Středočeského kraje. Mimo jiné uvedla, že v době vzniku stezky nebylo třeba řešit podpory z dotačních programů, protože se na financování značným dílem podílely Lesy České republiky. Grafický návrh informačního letáku vytvářela zdarma dcera manželů Kubových a obec financovala jeho tisk. V současnosti byl leták aktualizován o zaniklou obec Kří, která ale oficiálně nepatří do zastávek naučné stezky. Informační leták je možné získat v Lesním ateliéru Kuba v Kersku a v informačních centrech v Nymburce, v Poděbradech a v Lysé nad Labem.

V rámci komentovaných procházek s průvodcem v době konání Hrabalova Kerska uvedla paní Kubová tři průvodce. Prvním je pan Jan Řehounek, který býval předsedou klubu čtenářů Bohumila Hrabala při Městské knihovně v Nymburce. Dalšími jsou paní Jiřina Homolová, která je učitelkou na Základní škole v Sadské a pan Václav Kořán, který se zabývá historií Kerska.

Paní Kubová je přesvědčena, že obec nedostatečně naučnou stezku propaguje a nevyužívá celkový potenciál, který její medializace nabízí.

6 Diskuze

6.1 Diskuze – Naučná stezka Bohumila Hrabala

Štefka (1990) uvádí, že naučná stezka je definována jako zvlášť vyznačená trasa, která prochází územím s větším počtem přírodních i kulturních zajímavostí. Naučná stezka Bohumila Hrabala dozajista potvrzuje toto tvrzení, jelikož zájmová lokalita Kersko, kterou stezka provází, je pro návštěvníky zajímavá a lákavá. Potvrzením tohoto tvrzení je i fakt, že stezku by k návštěvě doporučilo celkem 78,6 % z celkového počtu 187 respondentů dotazníkové šetření. Zároveň 47,6 % respondentů bylo na stezce již poněkolkáté.

Naučná stezka Bohumila Hrabala v Kersku má potvrzující charakter i pro tvrzení Čihaře et al. (2002), který specifikuje naučnou stezku jako prostředí, kde se mohou návštěvníci seznámit se zajímavými druhy fauny a flory, které jsou uvedeny na panelech v rámci jednotlivých zastavení.

Celá trasa naučné stezky má okružní charakter a délku cca 14 kilometrů, čímž se dle kategorizace Motyčkové (2009) řadí mezi středně dlouhé trasy. Naučná stezka se svými 13 zastaveními zároveň splňuje doporučení Čihaře et al. (2002), který uvádí jako optimální počet zastávek v rozmezí 10 až 15. Kladně hodnoceno je umístění 1. a 3. zastávky naučné stezky, které se nacházejí v blízkosti zastávky autobusu, čímž potvrzuje i výrok Čeřovského & Záveského (1989), kteří uvádějí, že na stezky by měla být možnost se individuálně dopravit. Další z možností dopravy může být například kolo, nebo osobní automobil, který je možné na určených místech v Kersku zaparkovat.

Značení stezky bývá vzhledem k umístění často poškozováno a v důsledku toho se stává, že návštěvníci bloudí. Tím dochází k tomu, že naučná stezka není řádně značena, což nepodporuje tvrzení Motyčkové (2009), která uvádí, že značky na naučné stezky by měly být viditelné za každého počasí a ze všech stran. Kovalik & Olsen (1994) uvádí, že zájem návštěvníků zvyšuje umístění interaktivních tabulí, které bohužel na stezce umístěny nejsou. V kontextu interaktivních tabulí je možné zmínit i tvrzení Bella (1997), který poukazuje na fakt, že díky využití smyslů si návštěvníci mohou lépe uvědomovat vztah přírody a člověka. Vzhledem k využití dřeva a zelené barvy informačních panelů je stezka správně vybudována dle Lynche (1960), který uvádí, že design stezek a jejich zastavení by měl zapadat do přírodního prostředí, ve kterém se stezka nachází. Otruba (2002) uvádí, že hlavním lákadlem naučné stezky jsou informační panely, které jsou dle respondentů zpracovány kvalitně. To potvrzuje celkem 75,4 % respondentů, kteří uvedli, že panely na zastaveních čtou, považují informace na

panelech dostatečné a splňující jejich očekávání. Složení informací na panelech zároveň mohou uspokojovat motivaci z objevování návštěvníků, kterou zmiňuje Cornell (1998) jako důležitý faktor. Ham (1992) považuje za důležité ponechat návštěvníkům dostatečný prostor kolem panelů, což je splněno na všech zastaveních na trase naučné stezky.

6.2 Diskuze – Pohádková stezka Malá Úpa

Kvalitní zpracování stezky dokazuje 95 % dotazovaných respondentů, kteří by stezku doporučili k návštěvě. Ač stezka splňuje tvrzení Čihaře et al. (2002) a leží v prostředí, které může seznámit návštěvníka s atraktivní přírodní krajinou, není koncipovaná jako naučná stezka. Na stezce se vyskytují pouze panely s pohádkami.

Zastávka autobusu leží v blízkosti začátku trasy a je tedy možné se na stezku individuálně dopravit, což splňuje doporučení Čerovského & Záveského (1989).

Kategorizace Motyčkové (2009) řadí trasu do kategorie dlouhých vzhledem k její délce 17 kilometrů. Doporučení autorek stezky nabádá k rozdělení trasy do více okruhů v souvislosti s délkou trasy i její náročností. Návštěvníkům s kočárky jsou přístupny pouze části trasy, ale vzhledem k možnostem je trasa zajímavá i pro ně. Určením stezka spadá do stezek pro pěší a v zimním období je část stezky využívána pro lyžaře, jelikož dochází ke strojové úpravě stopy pro lyžaře. Stezka vzhledem k horskému terénu může způsobovat obtíže starším lidem, což dokazuje i výsledek dotazníkového šetření, který uvádí návštěvnost věkové skupiny starších 66 let pouze 19,4 %.

I přesto, že se jedná o pohádkovou stezku, nikoli o stezku naučnou, splňuje trasa svými 10 zastávkami doporučený počet dle Čihaře et al. (2002), který uvádí optimální počet 10 až 15. Obec zamýšlí zkrácení textů a přidání zastávek, ale autorka se domnívá, že současná délka textů na panelech je adekvátní a doplnění panelů, nebo navýšení jejich počtu by mohlo sloužit k přidání informací o okolí zájmové lokality.

Stezka svým určením cílí na rodiny s dětmi a dle toho je i vybavena. Velký počet atrakcí pro děti dotváří celkový charakter stezky, přičemž svým zpracováním nenarušují vzhled krajiny.

Upadhayaya (2018) uvádí, že trekingové stezky jsou celosvětově považovány za přitažlivé a jejich potenciál podněcuje k jejich zavádění a rozvíjení jako produkt dobrodružného cestovního ruchu v destinacích světových horských oblastí. Dále uvádí, že by měly být managovány v souvislosti s udržitelností. Přitažlivost horských stezek potvrzují výsledky dotazníkového šetření, které uvádějí spokojenost návštěvníků a potvrzují atraktivitu zájmové lokality.

Kolodziejczyk (2019) zdůrazňuje důležitost turistické infrastruktury v národních parcích, kde její výskyt napomáhá regulaci pohybu návštěvníků pouze po vyznačených trasách a nedochází tedy k poškozování přírody. Funkce turistické infrastruktury může být rozmanitá (ekologická, sociální, ekonomická) a v případě stezky v Malé Úpě lze mluvit o funkci rekreační.

Bohužel Kolasinska et al. (2015) svým výzkumem zjistili, že až 29,4 % návštěvníků se odchýlilo od oficiálních tras a významnou skupinou byly právě děti (38,2 %). Vzhledem k faktu, že pohádková stezka je určena primárně pro rodiny s dětmi, je možné se domnívat, že i zde dochází k odchýlení z oficiální trasy skupinami s dětmi a tím může docházet k poškození přírody v okolí oficiální trasy pohádkové stezky. Dotazníkové šetření bylo zaměřeno na respondenty starší 18 let, ale autorka zaznamenala velké množství rodin s dětmi.

7 Závěr

Cílem diplomové práce autorky bylo zdokumentovat a komparovat naučnou stezku v Polabí a pohádkovou stezku v Krkonoších. Vědomosti, získané při důkladném studiu problematiky naučných stezek a zájmových lokalit, byly využity při analýze dat dotazníkových šetření. Při terénním průzkumu došlo k dokumentaci Naučné stezky Bohumila Hrabala v Kersku a Pohádkové stezky v Malé Úpě.

- V rámci dokumentace byl zaznamenán stav stezek a jejich okolí, vzhled informačních panelů včetně jejich umístění. Terénní průzkum probíhal intenzivně v průběhu jednoho roku, ale využity byly fotografie i z dlouhodobého pozorování.
- První hypotéza, která se zabývala spokojeností návštěvníků se stavem stezek, byla potvrzena na základě kvantitativního dotazníkového šetření realizovaného na obou stezkách. V případě Naučné stezky Bohumila Hrabala odpovědělo přes 90 % respondentů, že je se stavem stezky spokojeno a bezmála 79 % by stezku doporučilo. Ještě větší spokojenost byla zaznamenána na Pohádkové stezce v Malé Úpě, kde se zdá být stezka v dobrém stavu pro 99,2 % respondentů a doporučilo by ji 95 % návštěvníků.
- Předpoklad kvalitního zpracování stezek pro návštěvníky představovala druhá hypotéza, která byla částečně potvrzena odpověďmi respondentů na stezkách. V průzkumu na Pohádkové stezce v Malé Úpě odpovědělo 74,6 % respondentů, že čte informace na panelech umístěných na zastávkách a 100 % těchto respondentů je s informacemi na panelech spokojeno. Za zmínku stojí i 88,3 % respondentů, kteří považují atrakce na trase Pohádkové stezky jako atraktivní a dostačující. V otázce četby informací na panelech jsou výsledky na Naučné stezce Bohumila Hrabala velmi podobné. V Kersku čte, dle průzkumu, informace na panelech 75,4 % respondentů a zároveň dále uvádějí, že tyto informace splňují jejich očekávání. Bohužel v otázce atrakcí na trase stezky si méně než polovina respondentů (44,9 %) myslí, že atrakce jsou zajímavé a v dostatečném množství.
- Třetí hypotéza této diplomové práce byla zaměřena na zapojení vedení obcí do fungování stezek a předpokladem bylo, že se v případě obou stezek vedení obce dostatečně podílí. Pravdivost této hypotézy vyplývá z rozhovorů se starosty obcí, které byly v rámci výzkumu provedeny. Autorka se domnívá, že vedení obce Malá Úpa se podílí na fungování stezky více, což potvrzuje i smluvní vztah, který zahrnuje péči o stezku. Mimo jiné je stezka obcí považována za jednu z hlavních atrakcí a je

propagována ve všech materiálech, týkajících se obce. Současný starosta obce Hradištko – Kersko rozhodně není proti fungování stezky, zároveň si ale autorka myslí, že ji nepovažuje za prioritní a dostatečně nevyužívá potenciál, který stezka může mít. Potvrzením toho je i fakt, že v současné době není obcí plánována žádná modernizace. Určitě je ale potřeba zmínit, že se vedení obce nebrání většímu zapojení do fungování stezky.

- Medializace stezek je v současné době nástrojem pro přilákání návštěvníků, což je předpoklad čtvrté hypotézy. Jak bylo zmíněno, Pohádková stezka v Malé Úpě je aktivně propagována v informačním centru přímo v obci a zároveň je uváděna v propagačních materiálech obce. Mimo to jsou vytvořeny i samostatné internetové stránky této stezky. Pro Naučnou stezku Bohumila Hrabala nebyla existence podobných prvků dohledána. Autorka na základě konzultace s paní Kubovou založila profil stezky na sociální síti a šířila informace o ní. Fungující profil bude předán vedení obce. Můžeme tedy říci, že díky propagaci pohádkové stezky je i v rámci dotazníkového šetření návštěvnost vyšší. V rámci docílení stejného efektu (vyšší návštěvnosti) na naučné stezce v Kersku bude stezka více propagována na sociální síti zajímavým způsobem pro možné návštěvníky.

8 Literatura

8.1 Literární zdroje

Back L, Cable T. 2002. Interpretation for the 21st century. Sagamore publishing, Champaign.

Bayfield NG, Barrow GC. 1976. The use and attraction of nature trails in upland Britain. *Biological Conservation* **9**: 267 – 292

Bell S. 1997. Design for Outdoor Recreation. Spon Press, London.

Buckley R. 2001. The environmental impacts of ecotourism. CABI, Willingford.

Carter J. 1997. Tourism and the Environment initiative. Bridge House, Inverness.

Cornell J. 1998. Sharing nature with children. DAWN Publications, Nevada City.

Čeřovský J, Záveský A. 1989. Stezky k přírodě. Státní pedagogické nakladatelství, Praha.

Čeřovský J. 1982. Učebny pod širým nebem – Stručný průvodce po naučných stezkách státní ochrany přírody v ČSR. Mladá fronta, Praha.

Čihař J, Čihař M, Formánek J, Hodková Z, Kholová H, Moravec Z, Pflieger V, Skalická A, Toman J. 2002. Příroda v České a Slovenské republice. Akademie věd České republiky, Praha.

Dionisio RP, Marques PJC, Silva FP, Rodrigues, J, De Carvalho CN. 2016. Real-time tourists counting and tracking system for management of nature trails in Naturtejo Global Geopark (Portugal). *Romanian Review Precision Mechanics, Optics & Mechatronics* **50**: 7 – 15.

Disman M. 1993. Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele. Karolinum, Praha.

Flekalová M. 2015. Rekreační využití území. Mendelova univerzita v Brně, Brno.

Friedlová L, Souček Z, Kocourek P. 1991. Budování a využití naučných stezek. Propagační tvorba. Praktická ochrana přírody, Praha.

Goeldner Ch, Ritchie RJ. 2009. Tourism: principles, practices, philosophies. John Wiley & sons, Canada.

Ham SH. 1992. Environmental interpretation: a practical guide for people with big ideas and small budgets. North American Press, Golden Colorado.

Hendl J. 2012. Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace. Portál, Praha.

Chytrý M, Kučera T, Kočí M. 2001. Katalog biotopů České republiky. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR. A EkoCentrum Brno, Praha.

Kolasinska A, Adamski P, Ciapala S, Svajda J, Witkovski Z. 2015. Trail management, off-trail walking and visitor impact in the Pieniny Mts National Park (Polish Carpathians). Journal on Protected Mountain Areas Research and Management. DOI: [10.1553/eco.mont-7-1s26](https://doi.org/10.1553/eco.mont-7-1s26)

Kolodziejczyk K. 2019. Networks of hiking tourist trails in the Krkonoše (Czech Republic) and Peneda-Geres (Portugal) national parks – comparative analysis. Journal of Mountain Science **16**: 725 – 743

Kovalik SJ, Olsen KD. 1994. Kid's eye view of science. A Teacher's Handbook for Implementing an Integrated Thematic Approach to Teaching Science K-6. Centre for the Future of Public Education, Kent.

Lee CK. 2020. Nature-based education: using nature trails as a tool to promote inquiry-based science and math learning in young children. Science Activities **56**: 147 – 158

Ložek V, Kubíková J, Spryňar P a kol. 2005 Chráněná území ČR: Střední Čechy, svazek XIII. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a EkoCentrum Brno, Praha.

Lynch K. 1960. The image of the city. Massachusetts Institute of Technology and the President and Fellows of Harvard College, Massachusetts.

Marcinowski T, Wilke RJ. 1993. Environmental Education. Teacher Resource Handbook. A Practical Guide for K-12 Environmental Education. Corwin, Thousand Oaks.

Motyčková K. 2009. Naučné stezky. Rubico, Praha.

Mrázová L, Kočí K. 2009. Tvorba naučných stezek. Metodická příručka pro seminář pořádaný Českým Švýcarskem o.p.s., Krásná Lípa.

Queiroz RE, Ventura MA, Silva L. 2014. Plant diversity in hiking trails crossing Natura 2000 areas in the Azores: implications for tourism and nature conservation. *Biodiversity and Conservation* **23**: 1347 - 1365

Sedláček M, Mackovčín P, Faltysová H a kol. 2002. Chráněná území ČR: Královéhradecko, svazek V. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a EkoCentrum Brno, Praha.

Senda-Cook S. 2013. Materializing Tensions: How Maps and Trails Mediate Nature. *Environmental Communication* **7**: 355 – 371

Soroka A, Wojciechowska-Solis J. 2017. Natural resources of the Poleski National Park and the development of tourism. *Polskie Towarzystwo Lesné. Sylwan* **3**: 259 – 264

Šír J, Šírová Motyčková K. 2010. Naučné stezky – Průvodce naučnými stezkami České republiky. Rubico, Olomouc.

Upadhayaya PK. 2018. Sustainable Management of Trekking Trails for the Adventure Tourism in Mountains: A Study of Nepal's Great Himalaya Trails. *Journal of Tourism & Adventure*. **1**: 1 – 31. DOI: <https://doi.org/10.3126/jota.v1i1.22748>

William E, Chi-Ok O. 2010. Determining Economic Benefits of Park Trails: Management Implications. *Journal of Park & Recreation Administration* **28**: 94 – 107

8.2 Internetové zdroje

<https://malaupa.cz/blog/tag/pohadkova-stezka/>

http://www.pohadkova-stezka.cz/cze/mapa_a_trasa

<https://malaupa.cz/obcan/historie-a-soucasnost/>

http://www.malaupa.cz/wp-content/uploads/2015/11/historie_male_upy_vv.pdf

https://www.mzp.cz/cz/natura_2000

<https://www.hradistko-kersko.cz/volny-cas/naucna-stezka-bohumila-hrabala/>

8.3 Zdroje obrázků

Obrázek číslo 1: Značení naučné stezky. Dostupné z: <https://www.naucnoustezkou.cz/jak-nejlepe-znacist-naucnou-stezku>

Obrázek číslo 2: Mapa Naučné stezky Bohumila Hrabala. Dostupné z: <https://www.hradistko-kersko.cz/volny-cas/naucna-stezka-bohumila-hrabala/>

Obrázek číslo 3: Naučná stezka Bohumila Hrabala. Dostupné z: <https://www.hradistko-kersko.cz/volny-cas/naucna-stezka-bohumila-hrabala/>

Obrázek číslo 4: Mapa Pohádkové stezky. Zdroj: http://www.pohadkova-stezka.cz/map/map_large.jpg

9 Samostatné přílohy

Seznam příloh

Příloha I Dotazník pro respondenty obou stezek

Příloha II Seznam otázek pro starosty obcí

Příloha III Fotografie zastavení Naučné stezky Bohumila Hrabala

Příloha IV Fotografie zastavení Pohádkové stezky v Malé Úpě

Příloha V Leták Naučné stezky Bohumila Hrabala

Příloha VI Leták pro děti Pohádkové stezky

Příloha VII Ukázka sociální sítě Naučné stezky Bohumila Hrabala

Příloha I Dotazník pro respondenty obou stezek

Dobrý den,

Dotazník, který máte před sebou, je zcela anonymní a byl vytvořen pro účely výzkumu k diplomové práci, která se zabývá touto zájmovou lokalitou v rámci Naučné stezky Bohumila Hrabala / Pohádkové stezky v Malé Úpě. Díky Vámi vyplněnému dotazníku bych ráda zjistila Váš názor na stav stezky, její atraktivitu, případná doporučení na zlepšení. Při vyplňování otázek, pokud není uvedeno jinak, nehodící škrtněte.

Za vyplnění dotazníku jsem Vám předem děkuji,

Bc. Eva Bartošová.

1. Pohlaví
 - a) Muž
 - b) Žena

2. Věková kategorie
 - a) 18-26
 - b) 27-35
 - c) 36-50
 - d) 51-65
 - e) 66 a více

3. Bydliště
 - a) Vesnice (do 3000 obyvatel)
 - b) Město (nad 3000 obyvatel)

4. Nejvyšší dosažené vzdělání
 - a) Základní
 - b) Vyučen(a)
 - c) Středoškolské s maturitou
 - d) Vyšší odborné
 - e) Vysokoškolské

5. Status
 - a) Student
 - b) Nezaměstnaný
 - c) Živnostník
 - d) Zaměstnanec
 - e) Rodičovská dovolená/důchodce

6. Kolikrát jste tuto stezku navštívil/a?
 - a) Jsem zde poprvé.
 - b) 2x – 3x
 - c) 4x – 5x
 - d) 6x a více

7. Máte vazbu na tuto zájmovou lokalitu?
- Ano, bydlím zde/v okolí
 - Ano, jezdím sem opakovaně
 - Ne
8. Máte v plánu projít celou trasu stezky, nebo pouze její část?
- Celou stezku
 - Pouze její část
9. Pokud jste šel/šla celou trasu, vyhovovala Vám délka a terén stezky?
- Ano, vyhovovala
 - Ne, nevyhovovala mi délka stezky
 - Ne, nevyhovoval mi terén stezky
 - Ne, nevyhovoval mi terén i délka stezky
10. Jak jste se o stezce dozvěděl/a?
- Na doporučení
 - V informačním centru
 - Z tisku vč. letáku stezky
 - Z internetu (případně televize, rozhlas)
 - Z ukazatelů umístěných v obci
 - Jiné
11. Myslíte, že medializace této stezky je dostatečná a společnost je o ní informována?
- Ano
 - Ne
12. Pokud jste v předchozí otázce odpověděl/a ne, prosím uveďte, jak by podle Vás mohla být zlepšena medializace stezky. (dobrovolné)
-
13. Víte o nějakých akcích, které se v rámci stezky pořádají?
- Ano, o nějaké jsem slyšela
 - Ne, nevím
14. Čtete informace na panelech umístěných na jednotlivých zastavení stezky?
- Ano
 - Ne
15. Pokud ano, splňují informace na panelech Vaše očekávání?
- Ano, splňují a jsou dostatečné
 - Ne, nesplňují
16. Jak byste hodnotil/a stav stezky a její okolí?
- Dobrý stav, stezka je udržovaná a čistá
 - Nejsem se stavem spokojen/a, zaznamenal/a jsem nedostatek

17. Pokud jste zaznamenal/a nedostatek, prosím, napište jaký. (dobrovolné)

.....

18. Jsou atrakce na stezce dostačující a atraktivní pro návštěvníky?

- a) Ano, jsou zajímavé a je jich dostatek
- b) Ne, nejsou zajímavé nebo je jich málo

19. Jaká zlepšení byste doporučil/a? Můžete vybrat více možností.

- a) Lepší údržba stezky
- b) Rozšířit nebo zkvalitnit informační panely
- c) Navýšit počet atrakcí na stezce vč. interaktivních panelů
- d) Lepší značení stezky
- e) Více laviček
- f) Doplnění odpadkových košů
- g) Lepší možnost občerstvení na trase stezky

20. Doporučil/a byste stezku k návštěvě jiným lidem?

- a) Ano
- b) Ne

Příloha II Seznam otázek pro starosty obcí

- Podílela se obec na vzniku stezky? Pokud ano, jakým způsobem?
- Jaké další osoby, investoři, nebo orgány státní správy se podílely na vzniku stezky?
- Byla stezka realizována za pomoci nějakého dotačního programu? Pokud ano, jaké byly základní podmínky (udržitelnost,) ?
- Alokuje obec pravidelně ze svého rozpočtu finanční prostředky na modernizaci, nebo údržbu stezky? Souvisí alokace s podmínkami případného dotačního programu?
- Byla realizace stezky realizace spojena s nějakými stavebními či terénními úpravami?
- Realizuje obec nějaké projekty za účelem medializace stezky a přilákání návštěvníků?
- Pořádá obec na stezce nějaké akce pro veřejnost?
- Zjišťuje obec zpětnou vazbu od návštěvníků stezky, nebo od obyvatel obce?
- Setkala se obec s negativní reakcí obyvatel obce při realizaci vzniku stezky?
- Zamýšlí obec modernizaci stezky, například přidáním QR kódů na tabule?

Příloha III Fotografie zastavení Naučné stezky Bohumila Hrabala

Foto č. 1: Ukazatel Naučné stezky Bohumila Hrabala, 03/2018

Foto č. 2: Začátek stezky, 11/2021

Foto č. 3: Informační panel na prvním zastavení 11/2021

Foto č. 4: Zastavení v blízkosti Lesního ateliéru 11/2021

Foto č. 5: Informační panel na zastávce číslo dvě 11/2021

Foto č. 6: Svatojosefský pramen v blízkosti zastavení 1/2022

Foto č. 7: Informační panel na třetím zastavení 1/2022

Foto č. 8: Atrakce pro děti v blízkosti zastavení 1/2022

Foto č. 9: Zastavení v blízkosti Kerského rybníka 4/2021

Foto č. 10: Panel upozorňující na lokalitu NATURA 2000, 4/2021

Foto č. 11: Okolí zastavení u chaty Bohumila Hrabala, 11/2021

Foto č. 12: Informační panel u chaty Bohumila Hrabala, 11/2021

Foto č. 13: Zastavení číslo 6 – Slavnosti sněženek, 11/2021

Foto č. 14: Informační panel na zastavení číslo 6, 11/2021

Foto č. 15: Okolí Menhiru, 12/2021

Foto č. 16: Zastavení Na kostelíku, 1/2021

Foto č. 17: Informační panel zastavení Na kostelíku, 1/2021

Foto č. 18: Zastavení Lesní cesta, 4/2021

Foto č. 19: Stojan na kola ve špatném stavu, 4/2021

9

LESY ČR

NAUČNÁ STEZKA BOHUMILA HRABALA

zastávka č. 9 – Lesní cesta

Strakapod velký

Strakapod velký (*Dendrocopos major*) je velmi rozšířený lphavec z čeledi datlovitých (Picidae). Dorůstá 22–23 cm, v rozpětí křídel má 34–39 cm a jeho hmotnost se pohybuje mezi 70–90 g. Je vyvinut nápadný pohlavní dimorfismus, samci mají na rozdí od samic tmavší červený tón. Na území České republiky se vyskytují dva poddruhy: tmavší plevačův strakapod a světlejší středoevropský zeleňák. Na stromě zalétá také málo počet strakapodů velkých severoevropských. Žijících se především čistě bříšm pělím na spodní větvi a na kůře jejich zobák je o něco silnější. Zraje je výrazný díky tvrnému „hubovému“ do kůry stromů, ale i do plechových částí budov, například do kapali kostelů. Účel tohoto pro strakapoda typického chování je přilákat zástupce opočetného pohřbívatel na své území a zároveň i odehnat možné územní konkurenty.

Stavbou těla je skvěle přizpůsoben životu na stromech. Jeho čtyři prsty z nich dva směřují dopředu a dva dozadu, jsou opatřeny zahnutými drápy, které usnadňují lphání a jeho tuhá ocasní pera při něm slouží jako opora těla. K rozbíjení dřeva má velmi silný, zašpičatělý zobák s velmi dlouhým a silným, bílým jazykem, který je na konci opatřený drsnou špičkou a který mu napomáhá k získání kořisti i ze špatně dostupných míst. Je všežravý. V létě své jehopotravě objevují zejména malá bezobratlá živočichová, včetně mraovic, pavouků, stonožek, motýlů, mř, dřevokazných škůdců (například kůrovců) a jejich larvy, ale také semena a různé plody obce obiloviny i mizu stromů. V zimě se v jeho potravě zvedá podíl plodů, zejména bobulí, ořechů a žalužků, které zraje do hloubky mezi kůrou stromů a pak je zobákem snadněji roztříští. Jedná se také o častého návštěvníka krmítek, kde preferuje zejména arašidy a slunečnicová semena.

Datel černý

Datel černý (*Dryocopus martius*) je největší evropský zástupce čeledi datlovitých. Vyskytuje se v borových, bukových i umělejších lesích. Datel černý je se svou délkou 45–50 cm, hmotností 250–320 g a rozpětím křídel kolem 76 cm velký zhruba jako vrána. Samec má na hlavě červenou „čepičku“, samice má pouze červený tón. Na rozdíl od ostatních datlovitých nemá datel černý písmo, a nikoli ve vinovkách. Je hmyzožravý. Žije se především dřevokaznými škůdci, mraovic, broky nebo jejich larvami, které pomocí svého silného tvarovaného dřívotvorného zobáku vytesává ze živého i mrtvého dřeva. Na nabízení kořisti z těžko dostupných míst má dlouhý lepkavý jazyk se zoubky na konci.

Hnízdi v dutině stromu, která jim vzniká osvojením tvar a datelové si ji nejčastěji vytesávají až 8 m nad zemí v kmenech buků. Jako jediný náč datlovitý pták dokáže vytesat hnízdní dutinu i ve zcela zchátralých kmenech stromů. Samice do dutiny během května klade 4 až 5 vajec, na kterých sedí střídavě oba rodiče, přičemž ten kdo nevedl přivážet noc v již předem vytesané dutině pobíží hnízdní dutiny i několika východy. Inkubační doba trvá 12 až 14 dní a mláďata hnízdo opouští po 23 až 28 dnech života. Rodiče je ještě nějakou dobu krmí, ale když jsou mláďata samostatně vyžítelná je rodiče z hnízda.

Paštitk obecný

Paštitk obecný (*Sirix aluco*) je noční pták z čeledi puštitkovitých. Je svou břížně se vyskytující na českém území. Sova má obvykle 36–43 cm. Má mohutnou kulatou hlavu a okrouhlou obličej se závojem a hnědočernými očima. Samice jsou (jako u všech sov) o něco větší. Aktivní je v noci. Žije se převážně lesními hřodovci (imřice, normák, hmyzožravci (nejsek, křetk), dále ptáky do velikosti sojky a obojživelníky. Občas konzumuje i větší hmyz a výjimečně i ryby. Hlasovým projevem obou pohlaví je hlasitě houkání „huu huuhuhu“, hnízdo si nejčastěji buduje ve stromových dutinách, vzácně i na hnízdech jiných ptáků (zejména dřevců), výjimečně i v budovách, nebo na zemi. S oblíbenou osiduje velké ptáčí budovy. Náměly a výběr hnízda začíná již zhruba v půli února (ve středoevropských podmínkách). Samice snáší 1–6 vajec. Zůstává většinou v hnízde a sedí na vejcích, sameček ji nosí potravu. Po vyklíčení mláďat (28–30 dnů) je krmí a polyká nečistoty, které produkují, prvních 10 dnů hnízdo neopouští. Puštitk obecný je podobně jako šálí černočerné tohoto rodu známý upřímostí, s ním svou snůšku a později mláďata hřídá. Samice sedící na vejcích například mláďata hřídá, což by se pokusilo proniknout do hnízda. S nástupem věkem mláďat rostoucí volněný prostor na okoli hnízda. Bez váhání napadne i velkou selmu nebo člověka, pokud by se přiblížil ke vstupu do hnízda, přičemž své útoky směřuje na hlavu. Dokáže tak zabít na ústup značně větší a silnější velšice, než je sama.

Káně lesní

Káně lesní (lat. *Buteo buteo*), starším názvem káně myšlov, je středně velký druh dravce z čeledi jastrábovitých (Accipitridae). Dorůstá 50–57 cm, v rozpětí křídel má 113–130 cm a váží 775–975 g. Má kompaktní postavu, dlouhá široká křídla a černými končetěmi. Buteo nepatří k poměrně a bříž, na konci černé zbarvený zobák. Jinak má však káně lesní ze všech ptáčích druhů jedno z neproporcionálnějších zbarvení opotně, kloube se mohl pohybovat od čistě bílé až po téměř tmavě hnědou. Svrchu je pták zbarven jednotně, zatímco spodinu těla má světlejší a alespoň částečně pruhočernou. Pohybují jsou zbarvena tožně. Hmotnost jich, na poměru záleží na oteplení prostředí, jakými jsou například v teple nebo v chladu. Často vyhledává také u silnic. Povolání je tučnou převážně malými savci, jedná se především o hraběče polní, paštitk obecný, většinou malé jedince, pláky (šestřpy, huby), čerň, obilovinný a kůř stromů (žalý) a ryby, konkrétně mrtvé nebo umírající jedince. Často vyhledává i sury strážná zvířata. Pohlavně dospívá ve 2. nebo 3. roce života. Páry jsou monogamní a mnohdy spouštějí se na první hnízdo. Březimě hnízdo zvládá budovat zpravidla vysoko v koruně stromu. Samice většinou v březnu snáší 3–4 vejce. Na pářích 13–35 dnů inkubaci se podílí oba rodiče. Mláďata hnízdo opouští po 42–49 dnech, ale stále se nacházejí v jeho blízkosti a ještě dalších 6–10 týdnů jsou rodiči krmena. Poté hnízdní teritorium opouští a usazují se obvykle někde k domku a od jeho hranic.

Chraňme přírodu!

LESY ČR TENTO OBJEKT SPRAVUJÍ LESY ČESKÉ REPUBLIKY

Foto č. 20: Informační panel na zastavení číslo 9, 4/2021

Příloha IV Fotografie zastavení Pohádkové stezky v Malé Úpě

Foto č. 21: Okolí začátku pohádkové stezky, 10/2021

Foto č. 22: Atrakce pro děti na začátku stezky, 10/2021

Foto č. 22: Atrakce pro děti a nová lavička na druhém zastavení, 10/2021

Foto č. 23: Poničený panel na zastavení, 9/2021

Foto č. 24: Ukazatel stezky, 9/2021

Foto č. 25: Čtvrté zastavení včetně atrakce, 12/2021

Foto č. 26: Okolí pátého zastavení stezky, 12/2021

Foto č. 27: Zastavení s tématickou lavičkou, 9/2021

Foto č. 28: Zastavení na Kraví hoře, 9/2021

Foto č. 29: Výhled ze stezky na Kraví hoře, 9/2021

Foto č. 30: Atrakce pro děti na Kraví hoře, 9/2021

Foto č. 31: Cestník, 10/2021

Foto č. 32: Atrakce na cestníku, 10/2021

Foto č. 33: Atrakce a posezení na cestníku, 10/2021

Příloha V Leták Naučné stezky Bohumila Hrabala

Třináct zastavení

1. Přírodní park Kersko
2. Lesní ateliér Kuba
3. Svatojosefský pramen
4. Rybník
5. Chata Bohumila Hrabala
6. Slavnosti sněženek
7. Na kostelíku
8. Menhir
9. Lesní cesta
10. Krásná Pepina
11. Nymburkačka
- 11.A Zaniklá vesnice Kří
12. Kerské rybníčky
13. Panenská cesta

Délka trasy: cca 14 km

Kontakty a informace

www.lesy-cr.cz
www.hradisko-kersko.cz
www.lesniatelierkuba.cz

Restaurace

Restaurace Hájenka Kersko
www.hajenka-kersko.cz

Restaurace U Pramene
www.zahradkari-kersko.cz

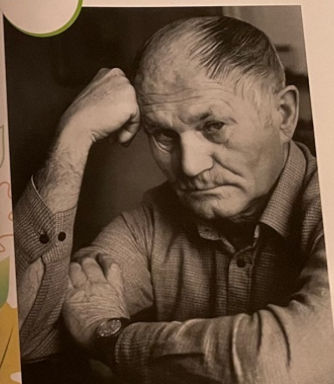
Motorest Kersko
www.motorestkersko.cz

Bungalovy Kersko
www.kersko-bungalovy.cz

Hostinec U Kocánků
 tel.: 325 598 023

NAUČNÁ STEZKA BOHUMILA HRABALA

„Tady je ale krásně, vidíte?“
Bohumil Hrabal, Slavnosti sněženek

Kersko

GPS souřadnice: 50°8'17.911"N, 14°54'17.412"E
Foto: Bronislav Kuba, titulní portrét B. Hrabala: Karel Kestner
 Grafické zpracování naučné stezky: Kristýna Kubová

HRABALŮV POESIOMAT

Hrabalův poesiomat vrátil do Kerska poetické dílo i hlas Bohumila Hrabala.

V zahradě Lesního ateliéru Kuba v Kersku si mohou návštěvníci bezplatně poslechnout krátké ukázky z knih Bohumila Hrabala (Slavnosti sněženek, Postřiziny, Obsluhoval jsem anglického krále, Ostře sledované vlaky, Perlička na dně a další), v podání známých českých osobností (Jiří Menzel, Libuše Švormová, Josef Somr, Tereza Bebarová, Václav Neckář, Zuzana Maléřová, Zdeněk Svěrák, Ladislav Mrkvička, Jaroslav Plesl), a také nymburských spisovatelů (Jan Rehounek, Jiří Teper) a kerských přátel Bohumila Hrabala (Zdeněk Eliáš, Pavel Míšek). Povídku Pábitelé načítá sám Bohumil Hrabal.

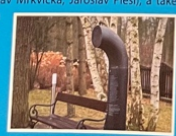

Foto č. 34: První strana informačního letáku k Naučné stezce Bohumila Hrabala

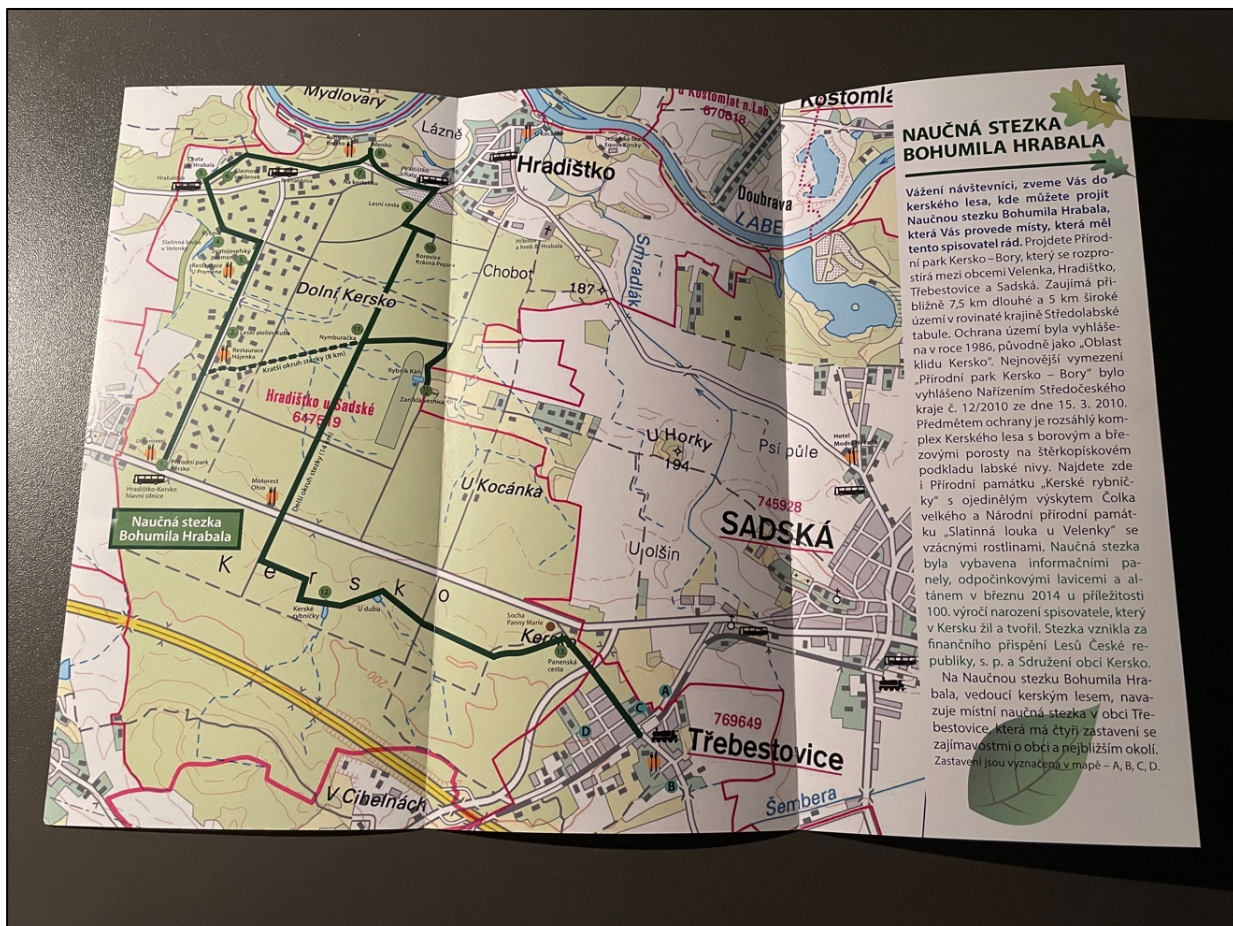

Foto č. 35: Druhá strana informačního letáku k Naučné stezce Bohumila Hrabala

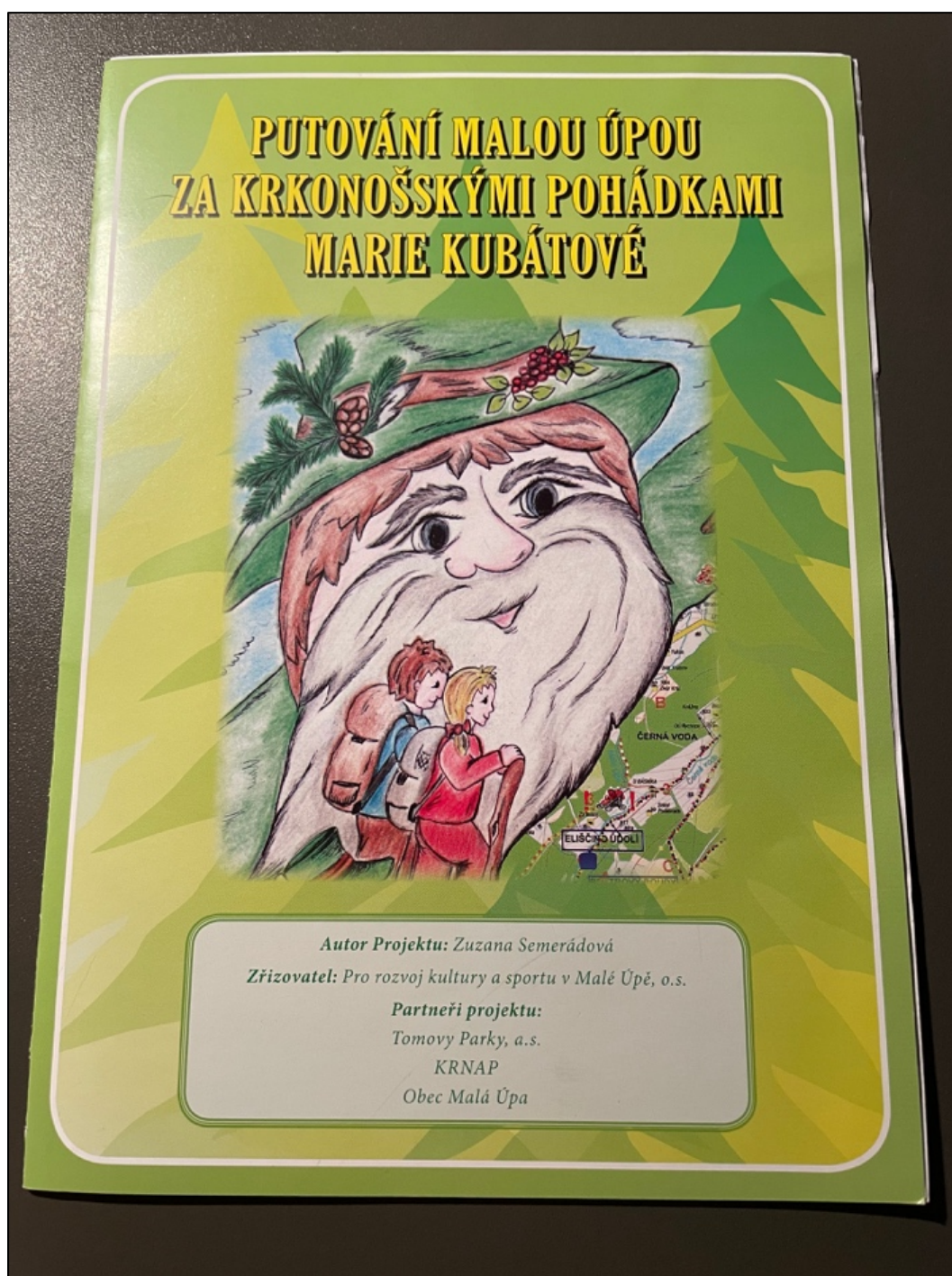

Foto č. 36: Titulní strana letáku k pohádkové stezce

Pohádková stezka - popis

Na pohádkové stezce na Vás čeká 10 zastavení s pohádkami od známé české spisovatelky, paní Marie Kubátové.

Pohádky jsou přeloženy do angličtiny, němčiny a polštiny.

Jednotlivá zastavení jsou umístěna v lokalitě Malé Úpy a mají za úkol seznámit malé velké návštěvníky této malebné horské obce nejenom s tvorbou paní spisovatelky, ale i s nádhernými místy a nezapomenutelnými výhledy, která by bez motivace mnohdy malé dětské nožky jen těžko zdolávaly.

Trasa je dlouhá přibližně 17 km a proto si její zdolání většina turistů musí rozdělit na několik okruhů.

Celá se dá projít průměrně za tři dny.

V informačním centru nebo v penzionu Permoník získáte za **poplatek 50 Kč** brožurku a mapkou a s deseti políčky pro zakreslení reliéfových ornamentů.

Ty se nachází na každém zastavení a Vaším úkolem je ornament najít a překreslit tužkou či pastelkou do brožurky. Proto si prosím vezměte tužky sebou.

Po správném zakreslení všech 10 stanovišť získáte opět na informačním centru na Pomezních boudách a nebo v penzionu Permoník v Dolní Malé Úpě, za odměnu Maloúpský pohádkový groš.

Mapa a Trasa

Trasa stezky začíná na Pomezních Boudách – zastavení č. 1 „*O sklínkaři a řepné panence*“ u Bowling baru Schimmer. Pokračuje tzv. běžeckou trasou, která vede nad Novými Domky.

Druhé zastavení „*Jak se čert naučil smolít sudý*“ jsme umístili k již stávajícímu posezení na této cestě, kde díky lesnímu průřezu lze spatřit Svorovou horu s boudou Jelenka a Sněžku.

Třetí zastavení „*O kráse jara a čepci Vápenku*“ je na rozcestí před chatou Moravanka. Je zde krásný výhled je nejenom na Sněžku, ale i na Lysečinský hřeben. Nyní si můžete vybrat, na jaký okruh se vydáte.

K zastavení č. 4 běžte po žluté zpátky dolů směr Pomezní Boudy, v údolí však zahněte doleva údolím Černé vody a pokračujte do údolí Eliščina. 4. zastavení se nachází v Eliščině údolí u malé vodní hráze, o jejíž historii a účelu vypráví informační tabule KRNAP. Část cesty není sjízdná s kočárkem, ale je to opravdu jen pár metrů a je ho možné přenést.

Páté zastavení „*Jak se do Krkonoš vloudila bílá*“ najdete cestou ke kostelu u bývalého skokanského můstku, kde ještě v šedesátých letech minulého století trénovala naše reprezentace. Opět se o mnoho víc o tomto našem dnes již historickém sportovišti dozvíte z informační tabule KRNAP tamtéž.

Pokud naopak od třetího zastavení zamíříte kolem chaty Moravanka šikmo traversem pod Lysečinským hřebenem nahoru, minete sjezdovku a dojdete nádhernou travnatou cestou až k zastavení č. 8 umístěném na Pacestníku. Cesta skýtá opravdu nádherný výhled do údolí Dolní Malé Úpy a přímo na Pacestníku se můžete kochat i výhledem na Polskou stranu Krkonoš. Vidět je i velké jezero Bukovka. Stačí udělat pár krůčků směrem doleva pěšinkou vedoucí klečí a kosodřevinou. Pak se však nezapomente vrátit zpět na Pacestník.

Pokračujte k zastavení č. 9 – Cestník. „*Jak se šíjí stromčkům šaty*“ . Musíme upozornit, že z Pacestníku na Cestník je to s kočárkem trochu náročnější terén, ale sjet se to dá. **Opačný směr (Cestník - Pacestník) však důrazně nedoporučujeme!** Od Cestníku se dáme po červené doprava a dojdeme opět ke kostelu. U kostela najdeme dvě restaurace s dětskými hřišti, přímo vyzývající k odpočinku.

Od kostela vede další okruh, tentokrát dlouhý cca 3km, okolo Kraví Hory. Na něm se nachází zastavení č. 6 „*Jak se Krakonoš skamarádil s lidmi*“ a zastavení č. 7 „*Jak se čertík stal peciválkem*“ Od šestého uvidíte nádherně Lysečinský i Dlouhý hřeben a ze sedmého stanoviště je vidět panorama od Sněžky po Pomezní Boudy.

K zastavení č. 10 „*Proč jsou chaloupky v horách jako malované*“ zbývá od kostela jen pár set metrů. Nachází se u penzionu Permoník, kde je také zároveň dětské hřiště. Kdybychom šli dál do Spáleného Mlýna a vrátili se ke kostelu zpět po žluté, mineme cestou Čertův Mlýn u penzionu Krakonoš, který také bezesporu stojí za návštěvu.

Doporučené okruhy:

1. Pomezní Boudy, zastavení 1,2,3,4,5,10 – Spálený Mlýn cca 7 km (zpočátku po vrstevnici, potom převážně z kopce, jen mírný výstup od zastavení č. 5 ke kostelu) (autobusem zpátky na Pomezní Boudy).
2. Kostel (historické centrum obce) – okruh okolo Kraví hory, zastavení 6 a 7 (cca 3,5 km téměř po vrstevnici).
3. Kostel – okolo Moravanky na Pacestník (zastavení č. 8 a dolů prudce na Cestník zastavení č. 9) – zpátky po červené asfaltové komunikaci ke kostelu (cca 5 km). Zastavení č. 8 se nachází ve výšce téměř 1100 mnm.

Příjemné putování Vám přejí členky občanského sdružení Pro kulturu a sport v Malé Úpě, Hana Potůčková www.pomezni-bouda.cz, Eva Havelková www.snezka.com a Zuzana Semerádová www.penzion-permonik.cz.

WWW.POHADKOVA-STEZKA.CZ

Foto č. 37: Informace pro návštěvníky stezky

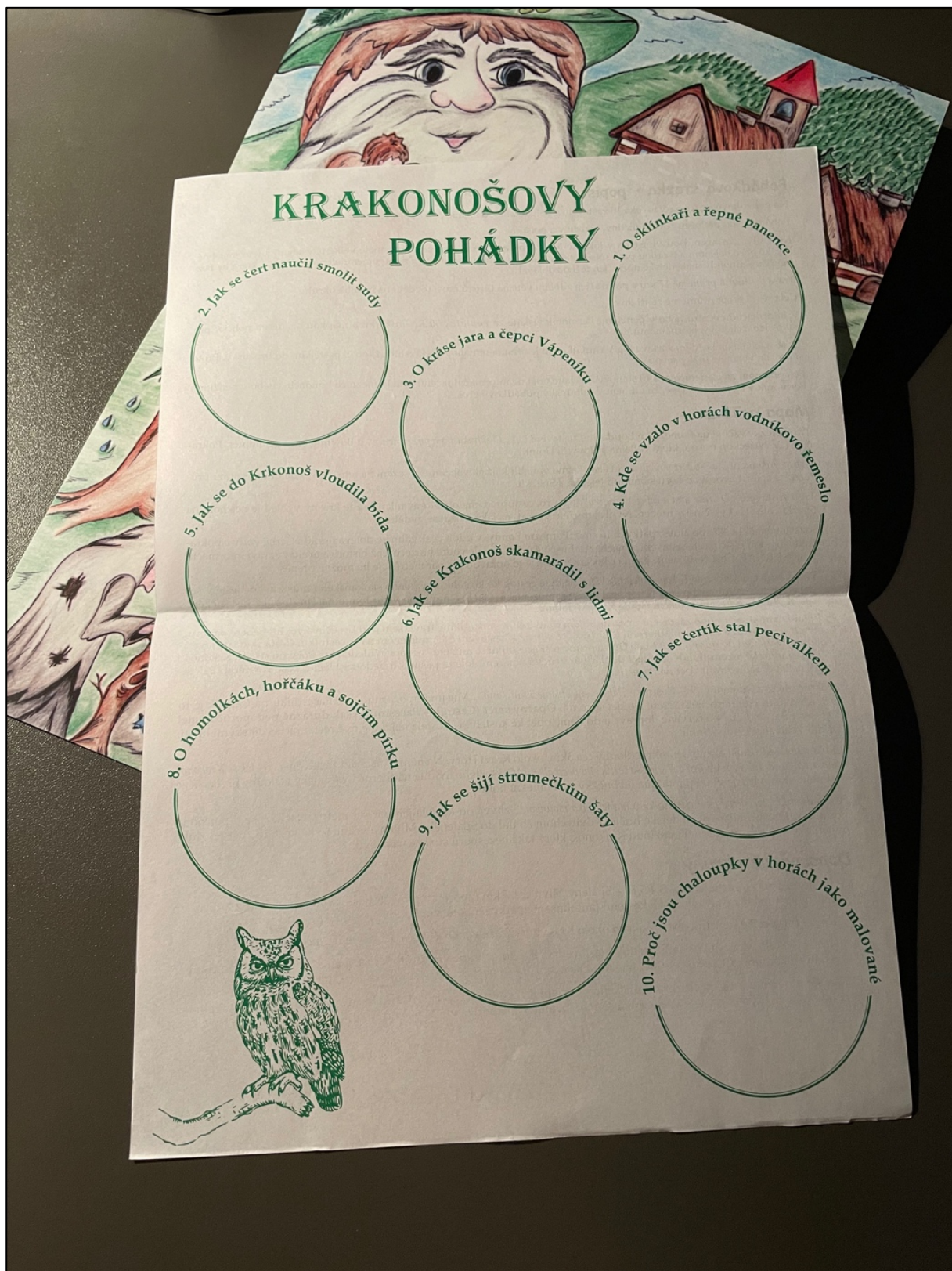

Foto č. 38: Šablona pro překreslení artefaktů na zastávkách stezky

Příloha VII Ukázka sociální sítě Naučné stezky Bohumila Hrabala

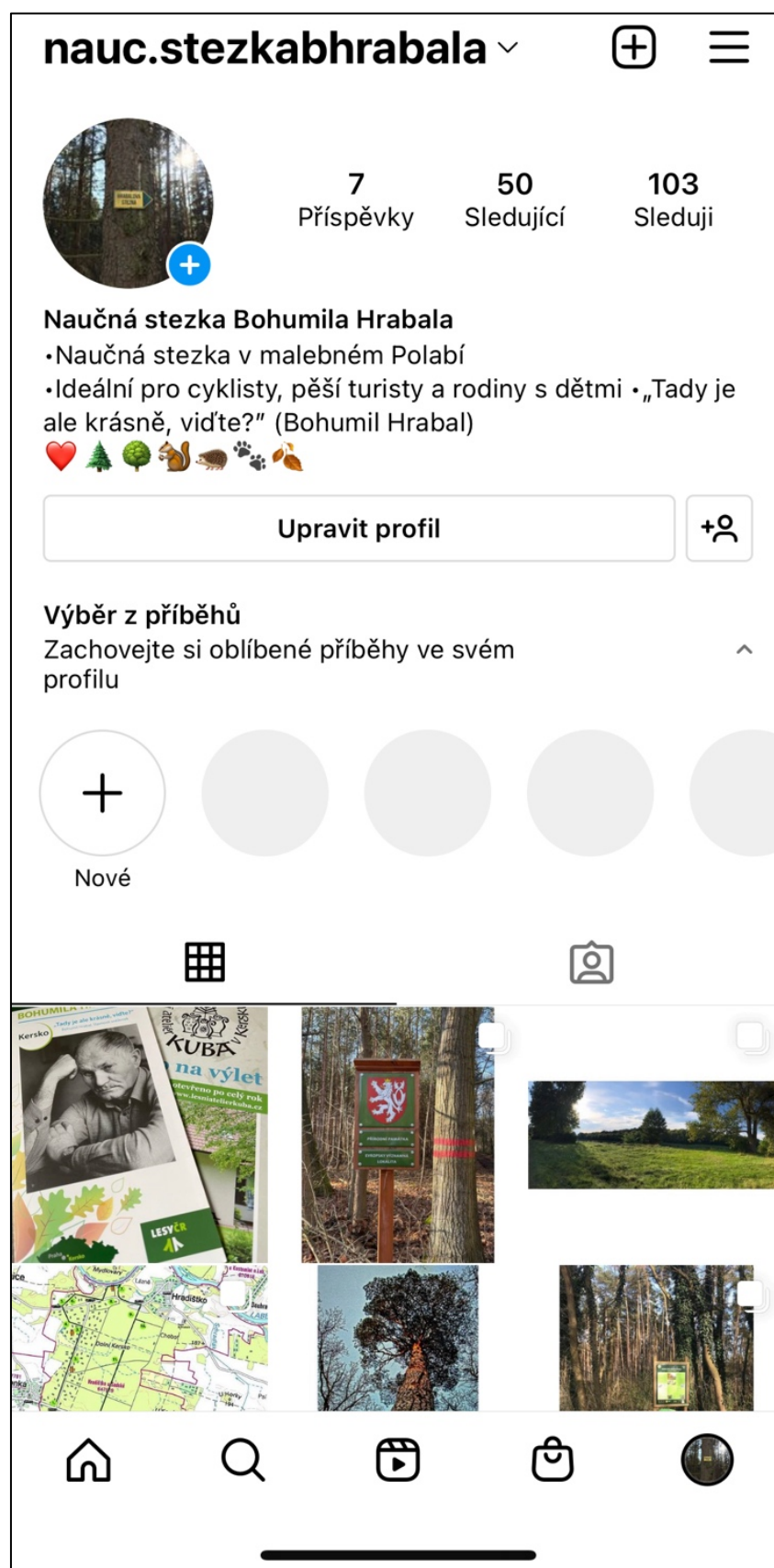

Foto č. 39: Profil Naučné stezky Bohumila Hrabala na sociální síti